

■ БУХГАЛТЕРІЯ: ■ ■ БЮДЖЕТ ■

№ 4 (440)

січень 2023 року

**ПЕРЕМОГА
ЗА НАМИ!
ВСЕ БУДЕ
УКРАЇНА!**



Код передплатника для консультацій у січні 2023 року – 2045



СТРІЧКА НОВИН

3

(лист Мінекономіки від 13.01.2023 р. № 3323-04/1723-06)



ЕКСПРЕС-ВІДПОВІДІ

3 позначкою «терміново»

Облік приладів для вентиляції: які варіанти? 6

Педагогічна діяльність: чи зараховувати до стажу для надбавки за вислугу років? 6

Встановлення інвалідності під час перебування у відпустці: яку ставку ЄСВ застосовувати до відпускних? 7



ДОКУМЕНТИ ТА КОМЕНТАРІ

Нормативно-правові акти

Трудові відносини

Алла Головка

Зміна № 11

до Класифікатора професій: військові професії та інші зміни 8

(коментар до наказу Мінекономіки від 29.12.2022 р. № 5573)

Офіційні роз'яснення

Лікарняні

Алла Головка

3 01.01.2023 р. лікарняні виплачуються тільки за одним місцем роботи (за основним або за сумісництвом): позиція ПФУ 11

(коментар до листа ПФУ від 16.01.2023 р. № 1468-1025/Я-03/8-2800/23)



СТАТТІ

Податки

Олена Лозова

Екологічний податок: долаємо черговий квартальний рубіж

Коли в країні війна, у кожного своя лінія фронту. Наше з вами бойове завдання — подолати квартальну, а разом й річну звітність і своєчасно сплатити всі податки. Сьогодні атакуємо екологічний податок. Відступити ми не можемо, просто не звикли. Тож без довгих розмов берімося за справу!

Екоподаток під час воєнного стану 13

Екоподаток за електрогенератори 15

Декларація з екоподатку: що змінилося 18

Правила складання звітності та сплати податку 18



ЗВОРОТНИЙ ЗВ'ЯЗОК

Місцеве самоврядування

Людмила Линник

Відшкодування різниці в тарифах на ЖКП: дії місцевих рад 19

Селищна рада має відшкодувати різниці в тарифах комунальному підприємству. На який рахунок здійснюється перерахування: на казначейський чи напряму на рахунок підприємства?

ПДВ

Євгенія Волох

Податкова накладна за щоденним підсумком операцій: якщо сума повернень перевищує суму денних продажів 21

Установа — платник ПДВ здійснює реалізацію товарів кінцевим споживачам — неплатникам ПДВ та складає податкові накладні за щоденним підсумком операцій. Інколи покупці повертають раніше придбаний товар. Як скласти «підсумкову» податкову накладну, якщо за день сума коштів, видана покупцям за повернений товар, перевищує суму надходжень від покупців за придбаний товар?

Трудові відносини

Алла Головка

Частковий простій (на окремі дні чи для окремих працівників): чи можливо? 24

Просимо надати відповіді на такі запитання щодо запровадження простою. 1. В установі в економічному відділі працює чотири економісти. Наразі є потреба в запровадженні простою, але не в повному обсязі. Тому прийнято рішення, що два працівники підуть на простій на тиждень, потім вийдуть на роботу, а на простій підуть наступні два працівники. І так будуть мінятися. Чи не є це порушенням? 2. Для певних категорій працівників немає потреби у веденні повного простою, простій необхідний тільки частково — на певні дні тижня. Наприклад, з понеділка по середу — робочі дні, а з четверга по п'ятницю — простій. Чи можна так?

Відпустки

Людмила Балла

Чи має батько дітей право на відпустку «на дітей», якщо його дружина — ФОП? 26

Працівник прийнятий на роботу 23.01.2023 р. Він одружений і має двох дітей віком до 15 років. При цьому його дружина зареєстрована як ФОП. Чи може працівник у 2023 році взяти відпустку «на дітей»? На яку кількість днів відпустки «на дітей» він має право, адже працює не з початку року?



ДОВІДКОВА ІНФОРМАЦІЯ

Оподаткування

Людмила Балла

ПСП-2023: відповідаємо на актуальні запитання 27

Правила застосування податкової соціальної пільги (ПСП) з року в рік залишаються незмінними. Однак запитання стосовно застосування ПСП все одно виникають. Відповіді на них надамо в матеріалі.

Вітковська О. М. – головний редактор

ПЕРЕДПЛАТНИКА для консультацій
У СІЧНІ 2023 РОКУ

2045

ПІДВИЩЕНО ПОСАДОВІ ОКЛАДИ СПЕЦІАЛІСТІВ КАТЕГОРІЇ В3 ТА ПРОВІДНИХ СПЕЦІАЛІСТІВ КАТЕГОРІЇ В2

КМУ постановою від 06.01.2023 р. № 32 підвищив з 01.01.2022 р. оклади певних категорій держслужбовців, а саме **спеціалістів категорії В3 та провідних спеціалістів категорії В2**. Відповідні зміни внесено до Схеми, затвердженої постановою КМУ від 18.01.2017 р. № 15. Втім, нагадаємо, що у 2023 році (як і в попередньому) ст. 7 Закону України «Про Державний бюджет України на 2023 рік» від 03.11.2022 р. № 2710-IX не передбачає збільшення окладів. У цій нормі сказано, що прожитковий мінімум для працездатних осіб, який застосовується для визначення посадових окладів працівників інших державних органів, оплата праці яких регулюється спеціальними законами, складає 2102 грн.

Тому, як і в минулому році, незрозуміло, як діяти:

- **не підвищувати оклади**, оскільки Закон про держбюджет-2023 має вищу юридичну силу, ніж постанова № 32. У листі від 26.12.2008 р. № 758-0-2-08-19 Мін'юст підкреслював: у разі існування суперечності між актами, прийнятими різними за місцем в ієрархічній структурі органами, застосовується акт, прийнятий вищим органом, як такий, що має більшу юридичну силу;

- чи **підвищувати оклади**, але як у такому разі обійти ст. 7 Закону про держбюджет-2023?

Пропонуємо надіслати запит до НАДС та керуватися його роз'ясненнями при визначенні посадових окладів за постановою № 32.

Постанова № 32 набрала чинності **17.01.2023 р.**

РОЗМІР КОМПЕНСАЦІЇ ВИТРАТ НА ОПЛАТУ ПРАЦІ ЗА ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ВПО ЗБІЛЬШЕНО ДО 6700,00 ГРН

Постановою КМУ від 10.01.2023 р. № 33 внесено зміни до Порядку надання роботодавцю компенсації витрат на оплату праці за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні, затвердженого постановою КМУ від 20.03.2022 р. № 331. Зокрема, розмір компенсації збільшено з 6500,00 грн до **6700,00 грн**. Нагадаємо,

що компенсація надається на кожному працевлаштовану ВПО, але не всім бюджетникам. Так, отримати компенсацію можуть **тільки надавачі соціальних послуг**. Про механізм отримання компенсації та відображення в бухгалтерії ми писали в газеті «Бухгалтерія: бюджет», № 42/2022, с. 10.

Постанова № 33 набрала чинності **18.01.2023 р.**

ДОГОВОРИ НА ЗАКУПІВЛЮ ТОВАРІВ, ОВОЧІВ ТА ФРУКТІВ І БЕНЗИНУ: ПРИКЛАДИ

ДП «Прозорро» на власному інформаційному ресурсі «PROZORROІНФОБОКС» розмістило напрацьовані зразки договорів закупівлі:

- ліків;
- товарів, овочів та фруктів і бензину.

Ознайомитись з інформацією та зразками можна за посиланням https://infobox.prozorro.org/articles/prikladidogovoriv-shcho-rozrobleni-czo-pro-zakupivlyu-tovariv-robotita-poslug?fbclid=IwAR0Xm5a_IrZmRe6bhGb0uV4J-bCL1okFAGpzO4oXXP2Hn1b1xdO4ZJz0Mk

ЗАКЛАДИ ОСВІТИ ТА ЗОЗ СЛІД БУДУВАТИ З ДОТРИМАННЯМ ІНЖЕНЕРНО-ТЕХНІЧНИХ ЗАХОДІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Постановою КМУ від 03.01.2023 р. № 4 внесено зміни до Переліку об'єктів, проектна документація на будівництво яких повинна включати розділ інженерно-технічних заходів цивільного захисту, затвердженого постановою КМУ від 09.01.2014 р. № 6 (далі — Перелік № 6).

Так, до відповідного переліку віднесено (нові п. 10², 10³ та 10⁴ Переліку № 6):

- заклади освіти, зокрема дошкільної, позашкільної, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої і післядипломної освіти;

- заклади охорони здоров'я;

- об'єкти критичної інфраструктури, які віднесені до I–IV категорій критичності відповідно до законодавства.

Постанова № 4 набрала чинності **05.01.2023 р.**

ВИЗНАЧЕНО КОЕФІЦІЄНТ ІНДЕКСАЦІЇ НОРМАТИВНОЇ ГРОШОВОЇ ОЦІНКИ ЗЕМЕЛЬ ЗА 2022 РІК

Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру на виконання ст. 289 Податкового кодексу України повідомляє наступне (новина розміщена на офіційному сайті від 18.01.2023 р.). За інформацією Державної служби статистики України, індекс споживчих цін за 2022 рік становить 126,6%.

Пунктом 289.2 ст. 289 Податкового кодексу України, зокрема, визначено: у разі якщо індекс споживчих цін перевищує 115%, такий індекс застосовується із значенням 115.

Відповідно до п. 9 підрозд. 6 розд. XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України (у редакції Закону

України від 30.11.2021 р. «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень» № 1914-IX) індекс споживчих цін, що використовується для визначення коефіцієнта індексації нормативної грошової оцінки земель, застосовується із значенням 100 %:

- за 2017–2022 роки — для сільськогосподарських угідь (рілля, багаторічні насадження, сіножаті, пасовища та перелоги);

- за 2017–2020 роки — для земель населених пунктів та інших земель несільськогосподарського призначення.

Відповідно, значення коефіцієнта індексації нормативної грошової оцінки земель і земельних ділянок за 2022 рік становить:

- для сільськогосподарських угідь (рілля, багаторічні насадження, сіножаті, пасовища та перелоги) — 1,0;

- для земель і земельних ділянок (крім сільськогосподарських угідь) — 1,15.

Коефіцієнт індексації нормативної грошової оцінки земель застосовується кумулятивно залежно від дати проведення нормативної грошової оцінки земель.

Коефіцієнт індексації нормативної грошової оцінки земель у розрізі років становить: 1996 рік — 1,703; 1997 рік — 1,059; 1998 рік — 1,006; 1999 рік — 1,127; 2000 рік — 1,182; 2001 рік — 1,02; 2005 рік — 1,035; 2007 рік — 1,028; 2008 рік — 1,152; 2009 рік — 1,059; 2010 рік — 1,0; 2011 рік — 1,0; 2012 рік — 1,0; 2013 рік — 1,0; 2014 рік — 1,249; 2015 рік — 1,433 (крім сільськогосподарських угідь) і 1,2 (для сільськогосподарських угідь (рілля, багаторічні насадження, сіножаті, пасовища та перелоги)); 2016 рік — 1,0 (для сільськогосподарських угідь (рілля, багаторічні насадження, сіножаті, пасовища та перелоги) та 1,06 (для земель несільськогосподарського призначення); 2017 рік — 1,0; 2018 рік — 1,0; 2019 рік — 1,0; 2020 рік — 1,0; 2021 рік — 1,0 (для сільськогосподарських угідь (рілля, багаторічні насадження, сіножаті, пасовища та перелоги) та 1,1 (для земель несільськогосподарського призначення).

Індексація нормативної грошової оцінки земель за 2002, 2003, 2004 та 2006 роки не здійснювалася.

ВІДКРИТІ ТОРГИ БЕЗ АУКЦІОНІВ: МІНЕКОНОМІКИ ОПРИЛЮДИЛО ЧЕРГОВЕ РОЗ'ЯСНЕННЯ

На офіційному веб-сайті Мінекономіки з'явилось чергове роз'яснення — лист від 13.01.2023 р. № 3323-04/1723-06 (див. нижче).

Документ присвячено постанові КМУ від 30.12.2022 р. № 1495, відповідно до якої тимчасово, у зв'язку з атаками на енергосистему України та періодичною відсутністю електропостачання, у відкритих торгах з особливостями, що оголошуються після набрання нею чинності, протягом шести місяців електронні аукціони **не застосовуватимуться**.

Тобто з **03.01.2023 р. відкриті торги відбуваються без аукціонів** навіть у разі, якщо подані дві і більше тендерні пропозиції. Електронна система закупівель (ЕСЗ) після закінчення строку для подання тендерних пропозицій, визначеного замовником в оголошенні про проведення відкритих торгів, буде розкривати всю інформацію, зазначену в тендерній пропозиції, у тому числі інформацію про ціну/приведену ціну тендерної пропозиції. Оцінка тен-

дерної пропозиції проводиться ЕСЗ автоматично на основі критеріїв і методики оцінки, визначених замовником у тендерній документації, шляхом визначення тендерної пропозиції найбільш економічно вигідною, тобто, ЕСЗ визначає найбільш економічно вигідною ту тендерну пропозицію, ціна/приведена ціна якої є найнижчою на момент закінчення прийому тендерних пропозицій.

Міністерство нагадало про необхідність врахування відповідних змін замовниками із зазначеної дати та приведення тендерної документації у відповідність. Між тим наголосило, що відкриті торги, оголошені до 03.01.2023 р., **мають закінчитись за старими правилами — з аукціоном**.

Також у листі розглянуто питання неоприлюднення конфіденційної інформації та інформації про місцезнаходження замовника, а також новації у визначенні аномально низької ціни.

ДОКУМЕНТ ДО КОНСУЛЬТАЦІЇ

МІНІСТЕРСТВО ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Щодо внесення змін до особливостей здійснення публічних закупівель на період дії правового режиму воєнного стану та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування

Лист від 13.01.2023 р. № 3323-04/1723-06

Міністерство економіки України як Уповноважений орган, який здійснює регулювання та реалізує державну політику у сфері закупівель, інформує, що з 03.01.2023 р. набрала чинності постанова Кабінету Міністрів України від 30.12.2022 р. № 1495 «Про внесення змін до особливос-

тей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України "Про публічні закупівлі", на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування» (далі — постанова № 1495), яка має на меті забез-

печити проведення публічних закупівель із застосуванням електронної системи закупівель (далі — ЕСЗ) в умовах стабілізаційних та аварійних відключень електричної енергії на території України, зокрема забезпечити рівні умови участі для учасників процедури закупівлі.

Постановою Кабінету Міністрів України від 12.10.2022 р. № 1178 (далі — постанова № 1178) затверджено особливості здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування (далі — Особливості), які встановлюють порядок та умови здійснення замовниками публічних закупівель товарів, робіт і послуг в період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування.

Так, тимчасово, строком на шість місяців, змінено механізм проведення відкритих торгів, а саме оцінка тендерних пропозицій електронною системою закупівель здійснюється без попереднього проведення електронного аукціону. Тобто, з 03.01.2023 р. відкриті торги проводяться без застосування електронного аукціону навіть у випадку, якщо подані дві і більше тендерні пропозиції. ЕСЗ після закінчення строку для подання тендерних пропозицій, визначеного замовником в оголошенні про проведення відкритих торгів, буде розкривати всю інформацію, зазначену в тендерній пропозиції, у тому числі інформацію про ціну/приведену ціну тендерної пропозиції. Оцінка тендерної пропозиції проводиться ЕСЗ автоматично на основі критеріїв і методики оцінки, визначених замовником у тендерній документації, шляхом визначення тендерної пропозиції найбільш економічно вигідною, тобто, ЕСЗ визначає найбільш економічно вигідною ту тендерну пропозицію, ціна/приведена ціна якої є найнижчою на момент закінчення прийому тендерних пропозицій.

Не підлягає розкриттю інформація, що обґрунтовано визначена учасником як конфіденційна, у тому числі інформація, що містить персональні дані. Конфіденційною не може бути визначена інформація про запропоновану ціну, інші критерії оцінки, технічні умови, технічні специфікації та документи, що підтверджують відповідність кваліфікаційним критеріям відповідно до статті 16 Закону, і документи, що підтверджують відсутність підстав, установлених статтею 17 Закону. Замовник, орган оскарження та Держаудитслужба мають доступ в електронній системі закупівель до інформації, яка визначена учасником процедури закупівлі конфіденційною.

У зв'язку з цим пункти 35–39 Особливостей викладено в новій редакції, в якій враховано положення статей 28 і 29 Закону України «Про публічні закупівлі» (далі — Закон). А пунктом 2 постанови № 1495 визначено, що пункти 2, 8, 10 і 12 набирають чинності через шість місяців з дня її опублікування.

Звертаємо увагу замовників, що закупівлі товарів, робіт і послуг, які розпочато до набрання чинності постанови № 1495, завершуються у порядку, визначеному постановою № 1178, в редакції, чинній на момент оголошення процедури закупівлі. Тому, при здійсненні відкритих торгів згідно Особливостей після 03.01.2023 р., замовникам необхідно викласти умови тендерної документації з урахуванням змін.

Змінами до пунктів 11 і 13 Особливостей визначено, що замовники можуть не публікувати інформацію про своє місцезнаходження у річному плані закупівель, якщо поширення такої інформації несе ризики для безпеки замовника, у випадку якщо закупівля проводиться без застосування ЕСЗ, шляхом укладення прямого договору, а звітування про таку закупівлю в ЕСЗ відбувається відповідно до пункту 3⁸ розділу Х «Прикінцеві та перехідні положення» Закону.

Постановою № 1495 внесено зміни до пункту 2 Особливостей щодо визначення аномально низької ціни тендерної пропозиції, яка розраховується ЕСЗ на підставі ціни / приведеної ціни найбільш економічно вигідної тендерної пропозиції, яка є меншою на 40 або більше відсотків від середньоарифметичного значення ціни / приведеної ціни тендерних пропозицій інших учасників процедури закупівлі, та/або є меншою на 30 або більше відсотків від наступної ціни / приведеної ціни тендерної пропозиції. Щоб ЕСЗ розраховувала аномально низьку ціну, має бути подано дві і більше тендерних пропозицій щодо предмета закупівлі або його частини (лота).

Крім цього, постановою № 1495 внесено зміни до пункту 3 Особливостей та встановлено, що у разі здійснення замовником закупівлі товару для потреб Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів на їх запит з подальшою передачею таких товарів на облік запитувача вимоги щодо обов'язкового ступеню локалізації товару, визначені пунктом 6¹ розділу Х «Прикінцеві та перехідні положення» Закону, не застосовуються.

*Заступник Міністра економіки України
Надія БІГУН*

Б



3 ПОЗНАЧКОЮ «ТЕРМІНОВО»

Облік приладів для вентиляції: які варіанти?



Установа придбала припливно-виротні системи

вентиляції з рекуперацією тепла «PRANA-150» вартістю 18500,00 грн для встановлення у будівлях, де проживають внутрішньо переміщені особи. Підкажіть, будь ласка, на якому рахунку облікувати такі системи?

Бачимо 2 варіанти обліку залежно від того, чи є контроль установи над такими активами.

Варіант 1 — установа передає системи вентиляції і втрачає контроль над ними. Зазвичай це відбувається, коли будівлі, де встановлюють таку вентиляцію, не належать установі. У такому разі необхідно списати всі передані речі. Якщо передача не передбачає виникнення в отримувача жодних зобов'язань, то вартість переданих речей визнають витратами за необмінними операціями. (рахунок 85).

Варіант 2 — установа встановлює системи вентиляції у власних будівлях, контроль залишається. У такому разі можна відобразити в обліку встановлення вентиляції **за однією з таких схем:**

а) **поліпшення будівлі.** Тоді на суму всіх матеріалів, робіт збільшують первісну вартість будівлі (1013). Така схема обліку підходить, якщо очікується, що встановлення системи вентиляції збільшуватиме корисність будівлі чи обсяг економічних вигід, отримуваних від експлуатації будівлі. І при цьому залишковий строк корисного використання будівлі суттєво НЕ відрізняється від строку корисного використання вентиляції. Тобто очікується, що вартість будівлі виростає при встановленні такої системи вентиляції та повна заміна такої системи вентиляції не відбуватиметься до кінця експлуатації будівлі;

б) **окремий об'єкт основних засобів.** Тоді сума всіх матеріалів, робіт формує первісну вартість нового об'єкта обліку. Його можна визнавати, наприклад, на субрахунку 1018 або 1118. Така схема обліку підходить, якщо залишковий строк корисного використання будівлі суттєво відрізняється від строку корисного використання вентиляції. Тобто очікується, що до кінця експлуатації будівлі доведеться один або кілька разів повністю замінити систему вентиляції.

Віднести всю вартість на витрати в періоді встановлення (субрахунок 8013, 8113) можна, лише якщо для установи вартість встановлення такої системи вентиляції є несуттєвою або ж встановлення є складовою поточного ремонту.

Любов Крута, експерт газети

Педагогічна діяльність: чи зараховувати до стажу для надбавки за вислугу років?



До закладу освіти прийнято працівника на посаду

вчителя. Відповідно до запису в трудовій книжці попередня його посада — адміністратор бази даних, яка не є педагогічною. Однак, з його слів, на попередньому місці роботи він мав педагогічне навантаження. Чи враховувати час ведення педагогічної діяльності на непедагогічній посаді до стажу, який дає право на надбавку за вислугу років?

У питанні йдеться про період здійснення педагогічної діяльності в межах основного робочого часу (за основним місцем роботи буде не педагогічна посада) **без зайняття штатної посади педагога** відповідно до абз. 4, 5 п. 91 Інструкції про порядок обчислення заробітної плати працівників освіти, затвердженої наказом МОН від 15.04.1993 р. № 102 (докладно див. у газеті «Бухгалтерія: бюджет», № 11/2020, с. 17).

Вислуга років Згідно з ч. 4 ст. 61 Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII педагогічним працівникам виплачується надбавка за вислугу років залежно від стажу педагогічної роботи. При цьому працівникам, які не обіймають педагогічну посаду, але ведуть викладацьку діяльність, за наявності стажу педагогічної роботи повинна встановлюватися надбавка за вислугу років. Стосовно врахування часу ведення викладацької діяльності до стажу, який дає право на надбавку за вислугу років, у Порядку виплати надбавок за вислугу років педагогічним та науково-педагогічним працівникам навчальних закладів і установ освіти, затвердженому постановою КМУ від 31.01.2001 р. № 78 (далі — Порядок № 78), є окрема норма. Пункт 4 Порядку № 78 передбачає, що працівникам установ, які, крім основної роботи, займалися викладацькою роботою в навчальних закладах обсягом не **менше ніж 180 годин на навчальний рік**, до стажу педагогічної роботи для виплати надбавки за вислугу років **зараховуються** місяці, протягом яких проводилася викладацька робота.

ВАЖЛИВО!

Якщо працівники вели педагогічну діяльність обсягом:

- **менше 180 годин на навчальний рік**, то цей період **НЕ зараховується** до стажу, який дає право на надбавку за вислугу років;
- **рівно чи більше 180 годин на навчальний рік**, то цей період **зараховується** до стажу, який дає право на надбавку за вислугу років. При цьому до стажу потрібно зараховувати місяці, протягом яких велася педагогічна діяльність. **Зверніть увагу:** як правило, навчальний рік триває 10 місяців, тож тільки ці 10 місяців потрібно зараховувати до стажу, а не цілий календарний рік.

Підтвердження викладання Педагогічна діяльність не заноситься до трудової книжки та не відображається в додатку б Податкового розрахунку. Тож, на новому місці роботи працівник повинен **довести**, що він має стаж педагогічної роботи. Рекомендацій стосовно цього в *Порядку № 78* немає. Радимо звернутися до роботодавця, де мало місце ведення педагогічної діяльності, та попросити **довідку** довільної форми, де в розрізі навчальних років буде зазначено обсяг педагогічної роботи, який був виконаний працівником. З огляду на цю інформацію новий роботодавець ухвалює рішення про встановлення надбавки за вислугу років на підставі п. 4 *Порядку № 78*.

Людмила Балла, експерт газети

Встановлення інвалідності під час перебування у відпустці: яку ставку ЄСВ застосовувати до відпускних?



Працівник з 23 січня 2023 року перебуває

у щорічній основній відпустці. Відпускні та матдопомога на оздоровлення виплачені до початку відпустки — 18.01.2023 р. Перебуваючи у відпустці, працівник 26.01.2023 р. надав копію довідки до акта огляду МСЕК про встановлення інвалідності з цієї дати. За якою ставкою нараховувати ЄСВ на відпускні та матдопомогу: 8,41 % чи 22 %? Відпускні нараховано 18.01.2023 р.

Правила Застосовувати пільгову ставку ЄСВ у розмірі 8,41 % роботодавець може з дати встановлення групи інвалідності, але не раніше отримання завіреної копії довідки до акта огляду МСЕК. У ситуації, що розглядається, роботодавець має право застосовувати ставку ЄСВ 8,41 % з **26.01.2023 р.**, тобто з дати, коли працівник надав довідку роботодавцю, а той зробив з неї копію. При цьому треба враховувати, що **обчислення ЄСВ здійснюється на підставі бухгалтерських та інших документів**, згідно з якими нараховуються (обчислюються) або які підтверджують нарахування (обчислення) виплат (доходу) (ч. 2 ст. 9 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 р. № 2464-VI, далі — Закон про ЄСВ).

ВАЖЛИВО! Застосовується ставка ЄСВ, що діє на момент нарахування доходу (на дату нарахування бази для ЄСВ в обліку). Це зазначають і фахівці ДПС у листі від 14.07.2020 р. № 2862/10/26-15-33-18-12-ІПК. Тож, щоб обрати ставку ЄСВ, потрібно визначити дату нарахування відпускних та матдопомоги.

ЄСВ на відпускні Відпускні виплачуються до початку відпустки. А при нарахуванні відпускних потрібно врахувати наступне. Відповідно до принципу нарахування доходу і витрати відображаються в бухобліку та фінзвітності в момент їх виникнення, незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів (ст. 4 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV). Тобто незалежно від того, коли відпускні були виплачені, витрати установа має нараховувати в тому періоді, в якому виникли зобов'язання (див. газету «Бухгалтерія: бюджет», № 20/2018, с. 4). У нашій ситуації витрати на відпустку виникають і, відповідно, нараховуються в бухобліку **18.01.2023 р.** Тож потрібно нараховувати ЄСВ за ставкою, яка діяла на цю дату. Станом на 18.01.2023 р. працівник ще не надав довідку до акта огляду МСЕК, тож потрібно застосовувати ЄСВ за ставкою **22 %**.

ЄСВ на матдопомогу Матдопомога на оздоровлення виплачується одночасно з наданням щорічної відпустки. Тобто в нашій ситуації нарахування виплати відбулося 18.01.2023 р. А на цю дату потрібно застосовувати ЄСВ за ставкою **22 %**.

Чи потрібно донараховувати ЄСВ? Відповідно до положень абз. 1 ч. 5 ст. 8 Закону про ЄСВ вимога про донарахування ЄСВ працює тільки при нарахуванні ЄСВ за ставкою **22 %** на дохід за повний місяць, нарахований за основним місцем роботи. Виходить, що в місяці, коли працівник надав підтвердження встановлення інвалідності, ЄСВ нараховують на фактичну суму доходу незалежно від того, менше він мінзарплати чи ні. Вимога про ЄСВ з мінзарплати **не працює**, якщо копія довідки до акта огляду в МСЕК надана на початку місяця (увесь місяць діє ставка 8,41 %), так і в разі, коли такий документ надано впродовж місяця (частина місяця — ставка 22 % і немає доходу за повний місяць, частина місяця — ставка 8,41 %).

Людмила Балла, експерт газети

Б

Трудові відносини



ЗМІНА № 11 ДО КЛАСИФІКАТОРА ПРОФЕСІЙ: ВІЙСЬКОВІ ПРОФЕСІЇ ТА ІНШІ ЗМІНИ

Алла Головка,

експерт газети «Бухгалтерія: бюджет»

(коментар до наказу Мінекономіки «Про затвердження Зміни № 11 до національного класифікатора ДК 003:2010» від 29.12.2022 р. № 5573)




ПРО ЩО МОВА

Мінекономіки не стало зраджувати щорічним традиціям і цього року також внесло зміни до *Класифікатора професій*¹. Так, коментованим наказом затверджено Зміну № 11 до цього документа.

Кардинальних перемін немає. Здебільшого коментований наказ направлений на приведення *Класифікатора професій* у відповідність до вимог законодавства, а саме:

- **додано** певні професійні назви робіт;
- **приведено** вже існуючі професійні назви робіт у відповідність до законодавства.

 **ВАЖЛИВО!** Перейменування (поява) професійної назви роботи в *Класифікаторі професій* **не є підставою** для подання додатка 5 Податкового розрахунку. Нові зміни слід врахувати під час заповнення додатка 5 тільки **в разі прийняття/звільнення/постійного переведення** працівника — тоді в графах 13–14 необхідно зазначити професійну назву роботи та код відповідно до оновленого *Класифікатора професій*.

До речі, програма «М.Е.Дос» ще **не оновлена** у зв'язку зі змінами. Тому за потреби

оновлену (нову) професійну назву обрати ще неможливо. Тож варто **чекати** оновлення програмного забезпечення, щоб за потреби сформувати додаток 5 Податкового розрахунку щодо працівників, які прийняті/звільнені/переведені на постійній основі на посади, які потрапили до списку оновлення (з'явилися). Якщо ж чекати не буде можливості, то варто подавати додаток 5 без осіб, які обіймають (обіймали) посади, щодо яких відбулися зміни. Потім після оновлення програми «М.Е.Дос» треба буде сформувати додаток 5 з типом «Звітний новий» (якщо подаємо до закінчення звітного кварталу) або «Уточнюючий» (якщо подаємо після завершення звітного кварталу).

З якої дати Коментований наказ розміщено **02.01.2023 р.** на сайті Мінекономіки «Головна → Діяльність → Технічне регулювання → Національні класифікатори». Втім, цей документ не містить вказівки, з якої дати він застосовується, хоча є відповідні графи для представлення такої інформації, але вони **не заповнені**. Але загалом дата початку застосування змін не така вже і важлива.

Далі розглянемо зміни, які будуть цікаві саме бюджетникам.

ВИКОНУВАЧ ОКРЕМИХ РОБІТ

Новий абз. 23 розд. III «Основні положення» *Класифікатора професій* визначає таке.

В окремих випадках за потреби позначення видів робіт за певною професією (професійною назвою роботи) роботодавець може застосовувати **похідні слова «виконувач окремих робіт»**. Конкретна деталізація робіт визначається роботодавцем у робочій інструкції або трудовому договорі. Використання похідних слів «виконувач окремих робіт» застосовується роботодавцем за потреби:

прийняття на роботу робітників для виконання окремих робіт у межах певної професії, які не мають професійної (повної або часткової) кваліфікації; визнання результатів навчання за короткотерміновими курсами, семінарами, курсами підвищення кваліфікації відповідно до номенклатури професій (професійних назв робіт) та потреб ринку праці.

Відповідні зміни **внесено і до додатка В Класифікатора професій**, який визначає похідні слова та порядок їх застосування.

Так, похідні слова «Виконувач окремих робіт****» застосовуються до професійних назв робіт **5–8 розділів Класифікатора професій**, якщо це не суперечить *Класифікатору професій*, за умови, що до працівників за цими професіями (професійними назвами робіт) не визначаються особистісні, спеціальні та/чи специфічні вимоги.

Наприклад, від назви професії «Монтажник гіпсокартонних конструкцій» з кодом КП 7129 можна утворити похідну назву «Виконавець окремих робіт монтажника гіпсокартонних конструкцій» із збереженням коду КП (конкретна деталізація робіт наводиться в робочій інструкції: виконання монтажу укосів гіпсокартоном або виконання монтажу каркасів гіпсокартоном).

ЗМІНА ПРОФЕСІЙНИХ НАЗВ РОБІТ

У таблиці наведемо професійні назви робіт (посад, професій), **які зазнали змін (уточнень)**.

Зміни в професійних назвах робіт (посад, професій)

Найменування згідно з Класифікатором професій		Пояснення
було	стало	
Завідувач центру (молодіжного) (код КП — 1229.6, код ЗКППТР — 22129)	Завідувач центру (за напрямом діяльності) (код КП — 1229.6, код ЗКППТР немає)	Оскільки центр може бути не тільки молодіжним, то <i>Зміною № 11</i> професійну назву роботи змінено з тим, щоб при розкритті дужок кожен заклад міг вказати свій напрям діяльності
Молодший науковий співробітник (електроніка, телекомунікації) (код КП — 2144.1, коду ЗКППТР немає)	Молодший науковий співробітник (електроніка, електронні комунікації) (код КП — 2144.1, коду ЗКППТР немає)	
Науковий співробітник (електроніка, телекомунікації) (код КП — 2144.1, код ЗКППТР — 23667)	Науковий співробітник (електроніка, електронні комунікації) (код КП — 2144.1, коду ЗКППТР немає)	
Науковий співробітник-консультант (електроніка, телекомунікації) (код КП — 2144.1, коду ЗКППТР немає)	Науковий співробітник-консультант (електроніка, електронні комунікації) (код КП — 2144.1, коду ЗКППТР немає)	Це правки, які уточнюють професійну назву робіт. Адаже одночасно <i>Зміною № 11</i> змінено назву класифікаційного угруповання:
Інженер інформаційно-телекомунікаційних систем (код КП — 2144.2, коду ЗКППТР немає)	Інженер інформаційно-комунікаційних систем (код КП — 2144.2, коду ЗКППТР немає)	<ul style="list-style-type: none"> з «наукові співробітники (електроніка, телекомунікації)» на «наукові співробітники (електроніка, електронні комунікації)»; з «інженери в галузі електроніки та телекомунікацій» на «Інженери в галузі електроніки та електронних комунікацій»
Інженер інформаційно-телекомунікаційних технологій (код КП — 2144.2, коду ЗКППТР немає)	Інженер інформаційно-комунікаційних технологій (код КП — 2144.2, коду ЗКППТР немає)	
Інженер з організації праці (код КП — 2412.2, код ЗКППТР — 22354)	Фахівець з організації праці (код КП — 2412.2, коду ЗКППТР немає)	
Інженер з підготовки кадрів (код КП — 2412.2, код ЗКППТР — 22378)	Фахівець з підготовки кадрів (код КП — 2412.2, коду ЗКППТР немає)	
Інженер з профадаптації (код КП — 2412.2, код ЗКППТР — 22397)	Фахівець з профадаптації (код КП — 2412.2, коду ЗКППТР немає)	
Інспектор із захисту рослин (код КП — 3212, коду ЗКППТР немає)	Інспектор фітосанітарний	Назву приведено до формулювань законодавства. До речі, <i>Зміною № 11</i> також внесено до <i>Класифікатора професій</i> таку професійну назву « Державний фітосанітарний інспектор » з кодом КП — 3449, коду ЗКППТР немає

ВІЙСЬКОВІ ПРОФЕСІЇ

Зміною № 11 до Класифікатора професій введено **нове кваліфікаційне угруповання**, яке стосується **військового напрямку**. Це угруповання 5164 «**Військовослужбовці (рядовий, сержантський і старшинський склад)**». У цьому угрупованні передбачено такі професійні назви робіт (посад, професій):

- бойовий медик;
- верхолаз (військова служба);

- доброволець територіальної оборони;
- інструктор з фізичної підготовки і спорту (військова служба);
- контролер (особливо важливі державні об'єкти);
- механік-водій;
- навідник;
- навідник-оператор;
- снайпер.

ШЕФ-КУХАР ТА КОМІРНИК

Шеф-кухар Щодо цієї професійної назви суттєвих змін немає. Дивіться самі.

Раніше професійна назва робіт «**шеф-кухар**» відносилася до класифікаційного угруповання 5122 «**Кухарі**» (код КП — 5122, код ЗКППТР — 25311).

А Зміною № 11 шеф-кухаря віднесено до кваліфікаційного угруповання **3750 «Фахівці з технології харчування»** з кодом КП — 3750, коду ЗКППТР немає. Зміна кваліфікаційного угруповання фактично не впливає на трудові відносини з працівниками, які обіймають таку посаду. Втім, якщо в посадовій інструкції працівника, який обіймає таку посаду, зазначено старі коди *Класифікатора професій*, то треба внести зміни. Також зважайте на ці зміни при заповненні таблиці 5 форми № Д4 Податкового розрахунку.

Комірник Щодо цієї професійної назви змін більше. Так, Зміною № 11 професійну назву роботи (посади, професії) «**комірник**» (код КП — 9411, код ЗКППТР — 12759) **вилучено**. Тобто її **більше немає** в *Класифікаторі професій*.

Натомість передбачено професійну назву роботи (посади, професії) «**службовець на складі (комірник)**» (код КП — 4131, коду ЗКППТР немає). Що у зв'язку з цим треба зробити, враховуючи, що в типових штатах (наприклад, шкіл та садочків) та документах з оплати праці фігурує саме «комірник»? Відповімо: панікувати не треба, адже загалом така заміна суттєво не впливає на трудові відносини з працівником. Пояснимо.

Відповідно до прийнятої структури *Класифікатора професій* (див. розділ «Основні положення») у дужках може визначатися, зокрема, **споріднена (однотипна) професійна**

назва роботи, яка може застосовуватися окремо в межах цієї класифікаційної групи, наприклад, «молодша медична сестра (санітарка, санітарка-прибиральниця, санітарка-буфетниця та ін.)». Тобто можна не зважати на назву посади, записану в дужках, відкинути її. А можна вибрати із слів одне, яке найкраще розкриває характер роботи працівника (див. лист Мінсоцполітики від 18.06.2012 р. № 197/13/133-12).

У нашому випадку в професійній назві роботи (посади, професії) «**службовець на складі (комірник)**» назва професії «комірник» (вписана в дужках) є **спорідненою (однотипною)** посадою посади «службовець на складі», **яка може застосовуватися окремо**. Тобто в штатному розписі може бути зазначено:

- «службовець на складі» (код КП 4131);
- або**
- «комірник» (код КП 4131).

Як бачимо, хоча професійна назва роботи (посади, професії) і змінилася, але, враховуючи структуру *Класифікатора професій*, у штатному розписі (інших кадрових документах) **можна залишити назву «комірник»**. Але треба пам'ятати, що такий працівник тепер відноситься вже до іншого кваліфікаційного угруповання — **4131 «Службовці на складах»**.

Ще раз підкреслимо, що зміна кваліфікаційного угруповання фактично не впливає на трудові відносини з працівниками, які обіймають таку посаду. Втім, якщо в робочій інструкції працівника, якій обіймає таку посаду, зазначено старі коди *Класифікатора професій*, то треба внести зміни. Також зважайте на ці зміни при заповненні таблиці 5 форми № Д4 Податкового розрахунку.

ІНШІ ЗМІНИ

Зміною № 11 також передбачено такі нововведення.

1. Керівники НАБУ. Внесено професій-

ні назви робіт «**директор Національного антикорупційного бюро України**» з кодом КП — 1120.1 та «**директор територіального**

управління Національного антикорупційного бюро України» з кодом КП — 1229.7.

2. Фахівці з кібербезпеки. Внесено професійні назви робіт, які пов'язані з кібербезпекою. Це «керівник структурного підрозділу з питань безпеки інформації та кіберзахисту» з кодом КП — 1239; «конструктор систем кібербезпеки» з кодом КП — 2132.2; «аналітик з оцінки вразливостей» з кодом КП — 2139.2; «аудитор програм інформаційних технологій» з кодом КП — 2139.2; «уповноважений з авторизації безпеки інформації» з кодом КП — 2139.2; «фахівець з кібердосліджень та розробок систем безпеки» з кодом КП — 2139.2;

«фахівець з оцінки заходів захисту інформації (кібербезпеки)» з кодом КП — 2139; «фахівець з планування політики та стратегії кібербезпеки» з кодом КП — 2139.2; «фахівець з юридичних консультацій та адвокації в сфері кібербезпеки» з кодом КП — 2139.2.

3. Психологи. Внесено професійні назви робіт «клінічний психолог» з кодом КП — 2445.2 та «психотерапевт» з кодом КП — 2445.2.

4. Внесено професійну назву роботи «**сестра медична (брат медичний) з реабілітації**» з кодом КП — 3231.

Б

 Лікарняні



З 01.01.2023 р. ЛІКАРНЯНІ ВИПЛАЧУЮТЬСЯ ТІЛЬКИ ЗА ОДНИМ МІСЦЕМ РОБОТИ (ЗА ОСНОВНИМ АБО ЗА СУМІСНИЦТВОМ): ПОЗИЦІЯ ПФУ

Алла Головка,

експерт газети «Бухгалтерія: бюджет»

(коментар до листа ПФУ від 16.01.2023 р. № 1468-1025/Я-03/8-2800/23; документ див. на с. 12)



Як відомо, з 01.01.2023 р. страхові виплати (допомогу з тимчасової непрацездатності, допомогу по вагітності та пологах, допомогу на поховання) **фінансують вже органи ПФУ.**

Крім того, з цієї дати набрала чинності **нова редакція Закону про соцстрахування**¹. Загалом, змін небагато і вони некардинальні (про них ми детально напишемо в наступному номері газети). Але, як виявилось, проблемні моменти все ж є. Пов'язані вони з оплатою листків непрацездатності **сумісникам.**

Так, нова редакція ст. 22 Закону про соцстрахування звучить так.

ЦИТАТА. «Стаття 22. Призначення та здійснення страхових виплат за страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності

1. Страхова виплата у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності застрахованим особам, які працюють на умовах трудового договору (контракту), гіг-контракту, іншого цивільно-правового договору та на інших підставах, передбачених законом, призначається

та здійснюється за основним місцем роботи (діяльності).

Допомога по тимчасовій непрацездатності (включаючи догляд за хворою дитиною), допомога по вагітності та пологах застрахованим особам (у тому числі тим, які здійснюють підприємницьку чи іншу діяльність та одночасно працюють на умовах трудового договору) надається за основним місцем роботи (діяльності) **або** за місцем роботи за сумісництвом (наймом) **у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.** (ст. 22 Закону про соцстрахування)

І спочатку цьому «або» не приділили увагу, адже в нормі написано ще «**у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.**» Таким документом наразі є **Порядок № 1266**². І в п. 30 Порядку № 1266 сказано: «у разі коли на момент настання страхового випадку застрахована особа працює **за сумісництвом**, на умовах цивільно-правового договору, обчислення середньої заробітної плати (суми заробітної плати) здійснюється страховальниками **окремо за осно-**

¹ Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23.09.1999 р. № 1105-XIV.

² Порядок обчислення середньої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, затверджений постановою КМУ від 26.09.2001 р. № 1266.

вним місцем роботи, за сумісництвом та за місцем (місцями) провадження іншого виду (видів) діяльності. Розрахунковий період у такому разі визначається за кожним місцем роботи окремо».

Отже, якщо мислити логічно, то оскільки наразі *Порядок № 1266* передбачає окремий розрахунок лікарняних (за основним місцем робота та за сумісництвом) і не позбавляє права на оплату лікарняного за сумісництвом, то діємо за *Порядком № 1266*. А от коли будуть прийняті документи під реалізацію нової редакції *Закону про соцстрахування*, тоді слід буде вчиняти так, як визначають ці документи.

Але ПФУ пішло **іншим шляхом**. Першою ластівкою стало **роз'яснення**³, розміщене на офіційному сайті органу, присвячене оплаті лікарняного листа по вагітності та пологах.

У ньому зазначалося: «У разі коли жінка працює за сумісництвом, допомога по вагітності та пологах надається їй за вибором: за основним місцем роботи **або** за місцем роботи за сумісництвом. При цьому місце отримання допомоги не впливає на її розмір. Розрахунок розміру допомоги здійснюється **із сумарної заробітної плати** за основним місцем роботи та за місцем роботи (одержання доходу) за сумісництвом (підстава — *Порядок № 1266*)».

У цій цитаті цікаві два твердження.

По-перше, що лікарняні оплачуються **тільки за одним місцем роботи**. Це наразі підтверджують фахівці ПФУ в коментованому листі. При цьому зазначають, що допомога надається **за основним місцем роботи (діяльністю)**, і лише в разі **нереалізації застрахованою особою** права на таку допомогу вона надається за місцем роботи за сумісництвом (наймом). Цікаве формулювання, враховуючи, що із *Закону про соцстрахування* воно не випливає. Втім, відомо, що вже і в кабінетах страховальників реалізується цей задум — лікарняні можна оплатити тільки за основним місцем роботи. Що можемо порадити? Враховуючи сказане, ПФУ буде гнути свою лінію. Тому **безпечніше оплати лі-**

карняного здійснювати тільки за основним місцем роботи (а як не реалізувати право на оплату за основним місцем, щоб була оплата за сумісництвом, наразі невідомо). Уповноваженій особі із соцстрахування доцільно буде надати працівнику-суміснику повідомлення про відмову в оплаті лікарняного. На період хвороби в *Табелі* щодо такого працівника проставляють відмітку «НН» (неоплачувана тимчасова непрацездатність у випадках, передбачених законодавством (у зв'язку з побутовою травмою та ін.), підтверджена довідками лікувальних закладів).

По-друге, ПФУ стверджує, що розрахунок розміру допомоги здійснюється **із сумарної зарплати** за основним місцем роботи та за місцем роботи (одержання доходу) за сумісництвом. При цьому ПФУ посилається на *Порядок № 1266*, а як ми зазначили вище, **у ньому немає і натяку на розрахунок сумарної зарплати**. Тому, як робити цей сумарний розрахунок, наразі невідомо. Що можемо порадити? Звісно, звернутися до органів ПФУ — хай вони розкажуть, як зробити цей розрахунок (обов'язково в письмовому вигляді отримати від них роз'яснення). Якщо ж фахівці ПФУ не надають письмових пояснень, то поки що під час розрахунку доцільно враховувати тільки оплату за основним місцем роботи. При появі офіційних роз'яснень можна буде потім зробити перерахунок.

А щодо **зовнішніх сумісників** взагалі незрозумілий такий сумарний розрахунок. Річ у тім, що ЄСВ на допомогу нараховує та сплачує роботодавець, а не компенсує ПФУ разом із сумою допомоги. Виходить, роботодавець має за власний рахунок сплачувати ЄСВ на суму допомоги, збільшену за рахунок додавання при розрахунку середньої зарплати нарахувань від інших роботодавців? Звідси питання: де бюджетна організація повинна взяти гроші та такі суми ЄСВ, адже вони не планувалися в кошторисі? Тож, вважаємо, що ПФУ слід детально продумати реалізацію своєї позиції, аби не підставляти роботодавців. А ми чекаємо на офіційні роз'яснення.

<https://www.pfu.gov.ua/2155617-vyplaty-za-likarnyanymy-po-vagitnosti-ta-pologah/>

ДОКУМЕНТ, ЩО КОМЕНТУЄТЬСЯ

ПЕНСІЙНИЙ ФОНД УКРАЇНИ

Щодо призначення та здійснення надання допомоги по тимчасовій непрацездатності, допомоги по вагітності та пологах застрахованим особам

Лист від 16.01.2023 р. № 1468-1025/Я-03/8-2800/23

Розглянувши <...> звернення <...> на вебпортал Пенсійного фонду України <...> щодо призначення та здійснення надання допомоги по тимчасовій непрацездатності, допомоги по вагітності та пологах застрахованим особам, Пенсійний фонд України повідомляє.

31 січня 2023 року набрав чинності Закон України від 21.09.2022 р. № 2620-IX «Про внесення змін до Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування" та Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування"», згідно з яким викладено

у новій редакції Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (далі — Закон).

Відповідно до абзацу другого частини першої статті 22 Закону допомога по тимчасовій непрацездатності (включаючи догляд за хворою дитиною), допомога по вагітності та пологах застрахованим особам (у тому числі тим, які здійснюють підприємницьку чи іншу діяльність та одночасно працюють на умовах трудового договору) надається за основним місцем роботи (діяльності) або за місцем роботи за сумісництвом (наймом) у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Тобто в словосполученні «надається за основним місцем роботи (діяльності) або за місцем роботи за сумісництвом (наймом)» використано сполучник «або», який уживається на означення того, що з ряду перелічених предметів (явищ і т. ін.) можливий тільки один.

У свою чергу, слід зазначити, що згідно з абзацом першим частини першої статті 22 Закону страхова виплата у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності застрахованим особам,

які працюють на умовах трудового договору (контракту), гіг-контракту, іншого цивільно-правового договору та на інших підставах, передбачених законом, призначається та здійснюється за основним місцем роботи (діяльності).

Отже, частиною першою статті 22 Закону визначено першочерговість реалізації права застрахованих осіб на допомогу по тимчасовій непрацездатності та допомогу по вагітності та пологах страхувальниками за основним місцем роботи (діяльності).

З урахуванням наведеного допомога по тимчасовій непрацездатності та допомога по вагітності та пологах призначається та надається застрахованим особам страхувальниками за основним місцем роботи (діяльності), і лише у разі нереалізації застрахованою особою права на таку допомогу вона надається за місцем роботи за сумісництвом (наймом).

Начальник управління страхових виплат та соціальних послуг Світлана ЗАРУБІНА

Б

 Податки



ЕКОЛОГІЧНИЙ ПОДАТОК: ДОЛАЄМО ЧЕРГОВИЙ КВАРТАЛЬНИЙ РУБІЖ

Олена Лозова,

експерт газети «Бухгалтерія: бюджет»

Коли в країні війна, у кожного своя лінія фронту. Наше з вами бойове завдання — подолати квартальну, а разом й річну звітність і своєчасно сплатити всі податки. Сьогодні атакуємо екологічний податок. Відступити ми не можемо, просто не звикли. Тож без довгих розмов берімося за справу!



ЕКОПОДАТОК ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Хто пам'ятає, остання наша зустріч на сторінках газети була присвячена декларуванню екологічного податку за IV квартал 2021 року (див. газету «Бухгалтерія: бюджет», № 4/2022, с. 6). Наступні квартальні звітні періоди 2022 року припадали вже на війну. Саме тому є сенс спочатку пригадати, як законодавець відреагував на цю надзвичайну подію щодо екоподатку і що відтоді змінилося в правилах його справляння.

Звільнення від екоподатку Тимчасово, з 1 січня 2022 року по 31 грудня року, в якому припинено чи скасовано воєнний стан, **не нараховується та не сплачується екоподаток** платниками цього податку:

- зареєстрованими (взяними на облік) за місцем розміщення стаціонарних джерел забруднення;

- за утворення радіоактивних відходів та за тимчасове їх зберігання.

Це прописано в *п.п. 69.16 підрозд. 10 розд. XX ПКУ*¹.

Кого звільнили, а кого ні? З урахуванням *п. 240.1 ПКУ*, під зазначене звільнення потрапляють **бюджетні установи**, під час провадження діяльності яких здійснюються:

1) **викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря** стаціонарними джерелами забруднення;

2) **скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти**, оскільки джерелами таких скидів теж є стаціонарні джерела забруднення (це впливає з визначення, наведеного у *п.п. 14.1.230 ПКУ*);

3) **утворення радіоактивних відходів** (включаючи вже накопичені);

¹ Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI.

2

Постанова КМУ «Деякі питання формування переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією» від 06.12.2022 р. № 1364.

3

Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, затверджений наказом Міністерства інтеграції від 22.12.2022 р. № 309.

4) **тимчасове зберігання радіоактивних відходів** їх виробниками понад установлений особливими умовами ліцензії строк.

Про останні дві категорії платників екоподатку далі говорити не будемо з огляду на вузьку специфіку їхньої діяльності.



ДО ВІДОМА. На екоподаток **за розміщення відходів це звільнення не поширюється.** Хоча це не так і страшно, з урахуванням того, що **бюджетні установи**, які здійснюють **тимчасове розміщення (зберігання) відходів**, у тому числі небезпечних (акумулятори, шини, люмінесцентні лампи тощо) **до їх передачі на утилізацію та захоронення, не є платниками екоподатку.** Разом з цим податківці в *категорії 117.01 ЗІР* зауважують, що суб'єкти господарювання, які здійснюють тимчасове розміщення (зберігання) відходів, є платниками екоподатку в разі відсутності у них договору на видалення та утилізацію відходів, в якому визначаються терміни передачі відходів на утилізацію та захоронення.

Територіальні обмеження Звільнення від екоподатку **поширюється лише на території:**

- **на яких ведуться (велися) бойові дії**, та
- **тимчасово окуповані** збройними формуваннями РФ.

Як з'ясувати, чи потрапили ви під це звільнення? Слід звернутися до переліку таких територій, який має визначити КМУ.

Перелік територій На жаль, його затвердження так і не відбулося, через що платники екоподатку в минулому році не мали повної визначеності, чи потрапляють вони під звільнення, передбачене *п.п. 69.16 підрозд. 10 розд. ХХ ПКУ*. А від цього залежала відповідь на запитання, чи зобов'язані вони були подавати декларації з екоподатку за перші три квартали 2022 року. Разом з тим можна було, на нашу думку, самостійно вирішити цю проблему, особливо щодо окупованих територій. **І якщо ваше стаціонарне джерело забруднення знаходилося в окупації, то як мінімум протягом 2022 року ви мали право не платити екоподаток за таке джерело.**

Складніше було зрозуміти, чи велися на вашій території бойові дії. Але вихід із ситуації можна знайти завжди. Наприклад, **задекларувати і сплатити якийсь мізер, а після появи переліку скоригувати** в той чи інший бік...

Що маємо на сьогодні? Уряд *постановою № 1364* ² встановив, що відповідний перелік територій має затвердити Міністерство інтеграції.

Такий нормативний документ уже є — це *Перелік № 309* ³. Саме ним і слід тепер користуватися з метою отримання звільнення від сплати екоподатку на час воєнного стану. Як саме? Зазначимо, що роз'яснень з цього приводу наразі немає. Проте виходячи з формулювань положень *п.п. 69.16 підрозд. 10 розд. ХХ ПКУ* вбачається наступне.

1. Якщо ваше стаціонарне джерело забруднення знаходиться на території, що зазначена в будь-якому розділі *Переліку № 309*, ви маєте право **не нараховувати та не сплачувати екоподаток за викиди/скиди від такого джерела протягом 2022 року і принаймні до кінця 2023 року** (за умови, що воєнний стан буде припинено чи скасовано в поточному році). Про подальшу перспективу говорити зарано.

2. Якщо за таке стаціонарне джерело забруднення в попередніх кварталах 2022 року **було задекларовано** податкові зобов'язання з екоподатку, ви маєте право їх **уточнити в бік зменшення** за правилами *ст. 50 ПКУ*. До речі, для цього в поточному році треба використовувати **оновлену форму декларації** з урахуванням змін, унесених *наказом МФУ від 21.07.2022 р. № 206* (консультація в *категорії 107.05 ЗІР*). У чому ці зміни полягають, див. нижче.

3. Якщо ваше стаціонарне джерело забруднення знаходиться на території, що не зазначена в жодному розділі *Переліку № 309*, ви повинні декларувати і сплачувати екоподаток на загальних підставах.

4. Якщо за таке стаціонарне джерело забруднення в попередніх кварталах 2022 року **не було задекларовано** податкові зобов'язання з екоподатку, ви маєте це зробити.



ВАЖЛИВО! Востанню мить стало відомо, що **Міністерство інтеграції** *наказом від 13.01.2023 р. № 14* **внесло зміни до Переліку № 309**. Власне, цього можна було очікувати, адже *п. 1 постанови № 1364* передбачає, що перелік оновлюється в разі потреби, але не рідше ніж двічі на місяць. Які саме зміни було внесено, говорити передчасно, оскільки станом на 19.01.2023 р. (дату підготовки номера) зазначений документ не опубліковано, отже, він не набрав чинності.

Чи можуть майбутні зміни до *Переліку № 309*, у тому числі й ті, про які ми сказали вище,

вплинути на сплату екоподатку? Так, але лише в тому разі, **якщо якась територія чи окремих населений пункт потрапили до Переліку № 309 помилково**. У такому разі доведеться визнати, що платник, стаціонарні джерела забруднення якого розташовані на такій території, права на звільнення взагалі не мав. Тож йому **доведеться нарахувати та сплатити екоподаток за весь період дії воєнного стану**.

Якщо ж змінюються лише дати початку/закінчення тимчасової окупації та або періоду ведення бойових дій, у тому числі й мож-

ливих бойових дій, вважаємо, що **звільнення залишається в силі** на весь період, передбачений п.п. 69.16 підрозд. 10 розд. XX ПКУ, тобто **з 1 січня 2022 року по 31 грудня року**, в якому припинено чи скасовано воєнний стан.

Далі надамо **поради окремим платникам екоподатку, чий об'єкти оподаткування розташовані на територіях, що не увійшли до Переліку № 309**.

Для таких платників, зокрема для власників електрогенераторів, теж є гарні новини. З них і почнемо.

ЕКОПОДАТОК ЗА ЕЛЕКТРОГЕНЕРАТОРИ

У результаті атак на енергетичну інфраструктуру країни, у багатьох установах виникла необхідність придбання електрогенераторів. Чи треба сплачувати екоподаток у разі експлуатації таких агрегатів, адже у числі **платників екоподатку** названі й **бюджетні установи, що здійснюють викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення** (п.п. 240.1.1 НКУ).

Чи вписується в поняття «стаціонарне джерело забруднення» будь-який електрогенератор? На це запитання податківці довго і вперто надавали позитивну відповідь. Так, у роз'ясненні, розміщеному в ЗІР (категорія 117.06), вони стверджували, що до стаціонарних джерел забруднення можна віднести генератори і міні-електростанції, які працюють на пальному, при спалюванні якого утворюються і викидаються в атмосферу забруднюючі речовини або суміш таких речовин. Ми про це говорили в матеріалі «Електрогенератор: придбаємо та експлуатуємо» (див. газету «Бухгалтерія: бюджет», № 42/2022, с. 13).

Тобто, як бачите, питання зі «стаціонарністю» будь-яких електрогенераторів контролери для себе вирішили, причому не на користь платників податків. Це змушувало тих власників електрогенераторів, які не хотіли мати проблем при перевірці, сплачувати екоподаток у разі експлуатації таких агрегатів. Причому як стаціонарних, так і пересувних.

Генератори — не стаціонарні джерела З 03.01.2023 р. у зв'язку з набранням чинності Законом № 2836⁴ усе стало на свої місця. У ПКУ з'явився новий п. 46 підрозд. 5 розд. XX, який більш-менш урегулював це питання.

ЦИТАТА. «Тимчасово, на період дії воєнного стану на території України та протягом 30 днів з дня його припинення або скасування

для цілей застосування розділу VIII цього Кодексу **не вважаються стаціонарними джерелами забруднення <...> електрогенераторні установки, що класифікуються за кодом 8502 згідно з УКТ ЗЕД».**
(п. 46 підрозд. 5 розд. XX ПКУ)

І одразу змінився на краще підхід податківців. У свіжому роз'ясненні (категорія ЗІР 117.01) вони змушені були погодитися з тим, що у власника дизельного генератора, який використовується під час відсутності електроенергії в період воєнного стану та класифікується за кодом 8502 згідно з УКТ ЗЕД, не виникають податкові зобов'язання з екологічного податку.

Дозвіл на викиди Крім того, з 03.01.2023 р. власники генераторів можуть не турбуватися про отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, без якого ст. 11 Закону № 2707⁵ забороняє експлуатацію будь-яких стаціонарних джерел забруднення. Із зазначеної дати до розд. IX «Прикінцеві положення» Закону № 2707 додали п. 1², який надав власникам генераторів певні послаблення.

ЦИТАТА. «Тимчасово, протягом дії воєнного стану в Україні <...> та шести місяців після місяця, в якому воєнний стан буде припинено або скасовано, **дозволяється експлуатація генераторів, систем безперебійного електроживлення, електрогенераторних установок без отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, крім випадків, якщо вони є невід'ємною частиною об'єкта нерухомого майна, введеного в експлуатацію до 24 лютого 2022 року».**

(п. 1² розд. IX «Прикінцеві положення» Закону № 2707)

⁴ Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо сприяння відновленню енергетичної інфраструктури України» від 13.12.2022 р. № 2836-IX

⁵ Закон України «Про охорону атмосферного повітря» від 16.10.1992 р. № 2707-XII.

Зважаючи на ці нововведення *Закону № 2836*, доходимо таких висновків.

1. Поки що до кінця війни і певний час після **екоподаток можна не нараховувати і не сплачувати за будь-які електрогенератори**. Тобто **як за пересувні**, за які *ПКУ* й раніше не вимагав такого нарахування і сплати, **так і за стаціонарні**.


2. На нашу думку, **це звільнення має діяти також і заднім числом**. Міркуємо так, тому що в законі фігурує фраза: «*на період дії воєнного стану*». Коли ж законодавці хочуть обмежити дію норми датою набрання чинності відповідним законом, то зазвичай пишуть: «*на період до припинення або скасування воєнного стану*».

3. Установи, які **придбали генератор під час дії воєнного стану, але до 03.01.2023 р., можуть уточнити свої податкові зобов'язання** за викиди забруднюючих речовин електрогенераторами, якщо задекларували податок за попередні квартали 2022 року. І **надалі фактичні обсяги таких викидів екоподатком не оподатковувати**.

4. Попри те, що **дозвіл на викиди** не має прямого відношення до сплати екоподатку,

його **доведеться отримувати. Але тільки за стаціонарні електрогенератори, які невіддільні від нерухомості**, де вони розміщені.

5. Необхідність отримання дозволу залежить від дати введення в експлуатацію саме об'єктів нерухомості — до запровадження воєнного стану в Україні, тобто до 24.02.2022 р. При цьому **дата введення в експлуатацію стаціонарних генераторів значення не має**.

 **ДО ВІДОМА!** Наразі **дозвіл на викиди можна не отримувати** взагалі (навіть якщо ваш стаціонарний генератор його потребує згідно з новими вимогами *Закону № 2707*), а **обмежитись лише поданням спеціальної декларації**.

Таке послаблення на період воєнного стану введено *постановою № 314*⁶. Форму декларації наведено в додатку 1 до *постанови № 314*. Таку декларацію подають в електронній формі через портал/мобільний додаток «Дія» або в паперовій формі через центри надання адмінпослуг. Не пізніше трьох місяців після припинення чи скасування воєнного стану дозвіл на викиди доведеться все ж отримати.


⁶ *Постанова КМУ «Деякі питання забезпечення провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану» від 18.03.2022 р. № 314.*

⁷ *Див. за посиланням <http://www.te.ukrstat.gov.ua/files/respondent/2tp.pdf>.*

ЕКОПОДАТОК ЗА ОПАЛЮВАЛЬНІ КОТЛИ

Бюджетним установам, що використовують у своїй діяльності опалювальні котли, на будь-які послаблення в частині оподаткування екоподатком сподіватися не варто. Тож вони мають і надалі декларувати та сплачувати екоподаток за такі агрегати по повній.

Аби визначити кількість забруднюючих речовин, що утворюються під час роботи такого котла, радимо звернутися до роз'яснень, наданих Держстатом⁷. Як це зробити на практиці, покажемо на умовному числовому прикладі.

 **Приклад 1.** Обчислимо податкове зобов'язання з екологічного податку за IV квартал 2022 року для котла, що працює на кам'яному вугіллі. Вихідні дані для розрахунку викидів забруднюючих речовин та парникових газів в атмосферу візьмемо такі:

- витрата кам'яного вугілля за звітний період при роботі котла $V = 2,0$ т;
- нижча робоча теплота згоряння палива — $Q_{\text{вугілля}} = 20,47$ МДж/кг.

Для обчислення **фактичного обсягу викидів** і-тої забруднюючої речовини в тоннах M_i слід використовувати таку спрощену формулу:

$$M_i = 10^{-6} \times k_i \times V \times Q^r,$$

де k_i — показник емісії і-тої забруднюючої речовини, г/ГДж (числове значення цього показника див. у роз'ясненні Держстату);

V — витрата палива за звітний період, т;

Q^r — нижча робоча теплота згоряння палива, МДж/кг.

Отже, валовий викид **оксидів азоту**:

$$M_{\text{NOx}} = 10^{-6} k_{\text{NOx}} Q_{\text{вугілля}} V = 10^{-6} \times 100,9 \text{ г/ГДж} \times 20,47 \text{ МДж/кг} \times 2,0 \text{ т} = 0,004 \text{ т.}$$

Валовий викид **діоксиду сірки**:

$$M_{\text{SO}_2} = 10^{-6} k_{\text{SO}_2} Q_{\text{вугілля}} V = 10^{-6} \times 2506,0 \text{ г/ГДж} \times 20,47 \text{ МДж/кг} \times 2,0 \text{ т} = 0,103 \text{ т.}$$

Валовий викид **окису вуглецю**:

$$M_{\text{CO}} = 10^{-6} k_{\text{CO}} Q_{\text{вугілля}} V = 10^{-6} \times 1871,5 \text{ г/ГДж} \times 20,47 \text{ МДж/кг} \times 2,0 \text{ т} = 0,077 \text{ т.}$$

Валовий викид **оксиду азоту**:

$$M_{\text{N}_2\text{O}} = 10^{-6} k_{\text{N}_2\text{O}} Q_{\text{вугілля}} V = 10^{-6} \times 1,4 \text{ г/ГДж} \times 20,47 \text{ МДж/кг} \times 2,0 \text{ т} = 0,000058 \text{ т.}$$

Валовий викид **метану**:

$$M_{\text{CH}_4} = 10^{-6} k_{\text{CH}_4} Q_{\text{вугілля}} V = 10^{-6} \times 1,0 \text{ г/ГДж} \times 20,47 \text{ МДж/кг} \times 2,0 \text{ т} = 0,000041 \text{ т.}$$

Валовий викид **діоксиду вуглецю**:

$$M_{\text{CO}_2} = 10^{-6} k_{\text{CO}_2} Q_{\text{вугілля}} V = 10^{-6} \times 93740,0 \text{ г/ГДж} \times 20,47 \text{ МДж/кг} \times 2,0 \text{ т} = 3,838 \text{ т.}$$

8

Нагадаємо, що приклади розрахунку екоподатку, якщо котел працює:

• **на природному газі**, ми наводили в газеті «Бухгалтерія: бюджет», № 5/2018, с. 10;

• **на мазуті** — у газеті «Бухгалтерія: бюджет», № 5/2020, с. 27;

• **як на твердому (вугіллі, торф'яні брикети, дрова), так і на рідкому (мазут) та газоподібному (природний газ)** — у газеті «Бухгалтерія: бюджет», № 16/2020, с. 26;

• **на кам'яному вугіллі** — у газеті «Бухгалтерія: бюджет», № 5/2021, с. 13.

Якщо котел працює на пелетах, то низька вологість дозволяє отримати нижчу теплоту згоряння близько 17 МДж/кг. Тобто приклад розрахунку для них буде практично таким самим, як і для дров.

Валовий викид речовин у вигляді суспендованих твердих частинок (**сажа**):

$$M_{\text{сажі}} = 10^{-6} k_{\text{сажі}} Q_{\text{вугілля}} V = 10^{-6} \times 2305,9 \text{ г/ГДж} \times 20,47 \text{ МДж/кг} \times 2,0 \text{ т} = 0,094 \text{ т.}$$

Валовий викид **неметанових летких органічних речовин** (НМЛОР):

$$M_{\text{НМЛОР}} = 10^{-6} k_{\text{НМЛОР}} Q_{\text{вугілля}} V = 10^{-6} \times 600,0 \text{ г/ГДж} \times 20,47 \text{ МДж/кг} \times 2,0 \text{ т} = 0,025 \text{ т.}$$

Зауважимо, що в додатку 1 до «екоподаткової» декларації обсяги забруднюючих речовин наводять округленими до трьох десяткових знаків. Тож при розрахунку суми екоподатку беремо лише ті величини валових викидів, значення яких більші або дорівнюють 0,0005 т. Решта показників при такій точності розрахунків перетворюється на нуль.

Далі для обчислення податкових зобов'язань з екоподатку застосовуємо формулу, наведену в п. 249.3 ПКУ:

$$P_{\text{вс}} = \sum_{i=1}^n (M_i \times H_{ni}),$$

де Σ — знак суми;

M_i — фактичний обсяг викиду i -тої забруднюючої речовини в тоннах (їх ми щойно розрахували — див. вище);

H_{ni} — ставки податку у 2022 році за тону i -тої забруднюючої речовини у гривнях з копійками, установлені ст. 243 ПКУ.



НАГАДАЄМО. Сплачувати **екоподаток за викиди CO₂** мають лише ті суб'єкти, які здійснюють такі викиди в обсязі, що перевищує **500 тонн за рік** (п. 240.7 ПКУ). До досягнення у звітному (податковому) періоді або звітних (податкових) періодах **2022 року** зазначеної кількості викидів (тобто **500 тонн**) **податкові зобов'язання за викиди CO₂ не виникають**.

Зазвичай при експлуатації побутового опалювального котла перевищити 500-тонну межу за рік практично неможливо.

Отже, до розрахунку екоподатку за IV квартал 2022 року викиди CO₂ за цей звітний період не включаємо.

Таким чином, податкові зобов'язання (ПЗ) за викиди забруднюючих речовин та парникових газів в атмосферу при спалюванні кам'яного вугілля за звітний період:

$$PЗ = 0,004 \text{ т} \times 2574,43 \text{ грн/т} + 0,103 \text{ т} \times 2574,43 \text{ грн/т} + 0,077 \text{ т} \times 96,99 \text{ грн/т} + 0,094 \text{ т} \times 96,99 \text{ грн/т} + 0,025 \text{ т} \times 145,50 \text{ грн/т} = 295,70 \text{ грн.}$$

Як заповнити звітність з екологічного податку за умовами цього прикладу, покажемо на рис. 1.

X		звітний	звітний новий	уточнюючий	
1	податковий період:				
	1.1	звітний: квартал	IV	2	0 2 2 року
	1.2	що уточнюється ³ : квартал		2	0 Року
<...>					
№ з/п	код забруднюючої речовини ⁸	фактичний обсяг викидів, тонн	ставка податку ⁹	величина ¹⁰ (к. 3 × к. 4)	
1	2	3	4	5	
4	податкове зобов'язання за звітний (податковий) період			295,70	
			(р. 4.1 + р. 4.2 +...)		
4.1 ¹¹	243.1.001	0,004	2574,43	10,30	
4.2	243.1.003	0,103	2574,43	265,17	
4.3	243.1.009	0,077	96,99	7,47	
4.4	243.1.012	0,094	96,99	9,12	
4.5	243.2.004	0,025	145,50	3,64	

Рис. 1. Фрагмент додатка 1 до декларації з екологічного податку за IV квартал 2022 року

Після цього розраховану суму екоподатку із додатка 1 слід перенести до податкової декларації до рядка 4.1 ⁸.

Далі скажемо кілька слів про особливості заповнення оновленої форми декларації з екоподатку.

ДЕКЛАРАЦІЯ З ЕКОПОДАТКУ: ЩО ЗМІНИЛОСЯ

По суті, значущих змін внесли всього дві:

- у рядках 1 заголовної частини декларації та додатках 1–6 до неї поряд з позначкою «уточнююча» з'явилося поле «реєстраційний номер декларації в контролюючому органі, що уточнюється»;
- у рядку 2 декларації та рядках 3 додатків 1–6 до неї відтепер слід зазначити коди за Кодифікатором адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад (КАТОТТГ) замість кодів за КОАТУУ.

Поле «реєстраційний номер...» Заповнюється при самостійному виправленні помилок за минулі звітні періоди та поданні уточнюючої декларації, а також звітної або звітної нової декларації, у складі якої уточнюється один із минулих податкових (звітних) періодів, в якому виявлені помилки.

Таким чином, якщо у звітній декларації за IV квартал 2022 року, яку подаватимете зараз, ви не уточнюєте податкові зобов'язання минулих звітних періодів, це поле не заповнюватиметься.

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ! Знайти реєстраційний номер поданої декларації можна в меню «Перегляд поданої звітності» приватної частини Електронного кабінету. Він надає можливість переглянути раніше подану звітність до органу ДПС незалежно від способу її подання, включаючи звітність, подану на паперових носіях.

КАТОТТГ замість КОАТУУ Тепер платники екоподатку з використанням КАТОТТГ, який передбачає зазначення 19 символів, відображатимуть інформацію про місцезнаходження контролюючого органу, до якого подається декларація, та місцезнаходження об'єктів оподаткування. Як саме? Правила тут такі:

- у рядку 2 «Код за КАТОТТГ адміністративно-територіальної одиниці» **декларації код населеного пункту, де знаходиться контролюючий орган, до якого подається декларація;**

додатків 1–3 до декларації зазначається код територіальної громади» додатків 1–3 до декларації зазначається код територіальної громади, на території якої знаходиться стаціонарне джерело забруднення;

- у рядку 3.1 рядка 3 «Код за КАТОТТГ територіальної громади» **додатків 1–3 до декларації** зазначається код територіальної громади, на території якої знаходиться стаціонарне джерело забруднення;
- у рядку 3.2 рядка 3 «Код за КАТОТТГ адміністративно-територіальної одиниці за місцем розташування джерела забруднення» **додатків 1–3 до декларації** зазначається код населеного пункту, де знаходиться джерело забруднення.

Для кожного джерела забруднення складається окремий розрахунок (додаток).

Приклад 2. Опалювальний котел розташований у с. Неданчичі, що наразі входить до складу Любецької селищної територіальної громади Чернігівського району Чернігівської області. Узв'язку з тим, що с. Неданчичі донедавна входило до Ріпкинського району Чернігівської області, бюджетна установа — власник котла продовжує перебувати на обліку як платник екологічного податку в Ріпкинській ДПІ ГУ ДПС у Чернігівській області, яка розташована в смт Ріпки.

У такому разі:

- у рядку 2 декларації зазначаємо код смт Ріпки, де розташований контролюючий орган, до якого подається декларація, — UA74100330010089064;
- у рядку 3.1 рядка 3 додатка 1 до декларації зазначаємо код Любецької селищної територіальної громади, на території якої розташований опалювальний котел, — UA74100230000068041;
- у рядку 3.2 рядка 3 додатка 1 до декларації зазначаємо код с. Неданчичі, де безпосередньо розташований опалювальний котел, — UA74100230280072153.

ПРАВИЛА СКЛАДАННЯ ЗВІТНОСТІ ТА СПЛАТИ ПОДАТКУ

Відповідно до п. 250.1 ПКУ звітний період для екоподатку дорівнює кварталу. Як наслідок, платники цього податку подають податкові декларації протягом 40 к. дн., що настають за останнім календарним днем податкового (звітного) кварталу (див. п. 250.2 ПКУ). Тобто **останній день подання декларації за IV квартал 2022 року — 09.02.2023 р.**

А сплатити задекларовані суми слід **протягом 10 к.дн.**, що настають за останнім днем граничного строку подання декларації. Таким чином, нараховану суму зобов'язань з екоподатку за IV квартал 2022 року слід сплатити **не пізніше 20.02.2023 р.** (з урахуванням правила переносу, якщо граничний термін сплати припадає на вихідний день). **Б**



ВІДШКОДУВАННЯ РІЗНИЦІ В ТАРИФАХ НА ЖКП: ДІЇ МІСЦЕВИХ РАД

Людмила Линник,

юрист газети «Бухгалтерія: бюджет»



Селищна рада має відшкодувати різниці в тарифах комунальному підприємству. На який рахунок здійснюється перерахування: на казначейський чи напряму на рахунок підприємства?

1

Наказ МФУ «Про затвердження складових Програмної класифікації видатків та кредитування місцевого бюджету» від 20.09.2017 р. № 793.

2

Закон України «Про ціни і ціноутворення» від 21.06.2012 р. № 5007-VI.

3

Методика визначення заборгованості з різниці в тарифах, затверджена постановою КМУ від 15.09.2021 р. № 977.

4

Закон України «Про житлово-комунальні послуги» від 09.11.2017 р. № 2189-VIII.

5

Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

6

Постанова КМУ «Про забезпечення єдиного підходу до формування тарифів на житлово-комунальні послуги» від 01.06.2011 р. № 869.

7

Постанова КМУ «Про затвердження Порядку формування тарифів на послуги з поводження з побутовими відходами» від 26.07.2006 р. № 1010.

У зв'язку зі змінами в бюджетному, а потім і в житлово-комунальному законодавстві саме по собі поняття «відшкодування різниці в тарифах на житлово-комунальні послуги» ніби **зникло з нормативки**. Однак це на перший погляд. Так, відшкодування різниці в тарифах:

- лишилось як напрямок видатків в *наказі № 793*¹, який містить окремий код ТПКВКМБ для цих цілей;
- містить *Закон про ціни і ціноутворення*²;
- містить *Методика № 977*³, до якої останні зміни вносились уже з урахуванням воєнного стану в жовтні 2022 року.

Виходить, що планувати такі видатки все ж таки можна. І це неодноразово підтверджував Мінфін, наприклад, у *листах від 01.02.2022 р. № 47030-09/102-3ПІ/91* та *від 05.01.2021 р. № 47030-03/3-2/272*. Не лишається осторонь цього питання і держава, надаючи відповідні субвенції місцевим бюджетам. Але не кожного року. Тож, як все відбувається, розглянемо далі.

Тарифи Відповідно до ч. 1 ст. 10 *Закону про ЖКП*⁴ ціни (тарифи) на ЖКП встановлюються за домовленістю сторін, **крім** випадків, коли відповідно до закону ціни (тарифи) **є регульованими**. У такому разі ціни (тарифи) встановлюються уповноваженими законом державними органами або органами місцевого самоврядування (далі — ОМС) відповідно до закону.

Власні (самоврядні) повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад щодо встановлення тарифів на побутові, комунальні (крім тарифів, які встановлюються НКРЕКП), транспортні та інші послуги визначено п. 2 п. «а» ч. 1 ст. 28 *Закону про МС*⁵.

За загальним правилом тарифи мають бути економічно обґрунтованими та сформованими за правилами *постанови № 869*⁶ і *постанови № 1010*⁷. Але тарифи не завжди поспівають за реаліями цін та вимогами часу.

По-перше, деякі ОМС затримують підвищення тарифів свідомо, дбаючи про благополуччя населення та намагаючись зменшити фінансове навантаження на мешканців, особливо зараз, в умовах воєнного стану.

По-друге, у разі змін цін на складові тарифів, збільшення мінізарплати, податків та зборів законодавством (зокрема, *постановою № 869*) з метою недопущення збитковості підприємств, які надають такі послуги, передбачено коригування тарифів за відповідними складовими. Проте, сама процедура коригування не дозволяє оперативно здійснювати коригування діючих тарифів при кожній зміні цін на складові.

У результаті підприємства — надавачі ЖКП зазнають збитків та нарощують заборгованість, у тому числі з виплати зарплати, зі сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів, з оплати за енергоносії тощо.

Відшкодування різниці Раніше ч. 4 ст. 31 *Закону № 1875*⁸ було передбачено обов'язок відшкодувати з відповідного місцевого бюджету виконавцям/виробникам ЖКП різницю між встановленим розміром цін/тарифів та економічно обґрунтованими витратами на виробництво цих послуг, у разі встановлення ОМС тарифів на ЖКП на рівні, що унеможливує отримання прибутку. Ця норма діяла до 01.05.2019 р. І до цієї дати можливо було проводити відшкодування ОМС різниці в тарифах за рахунок коштів місцевого бюджету за умови прийняття відповідної програми згідно зі ст. 91 *БКУ*⁹ (що підтверджував Мінфін у *листі від 02.02.2015 р. № 31-06-06330-06/3-5/3244*).

З 01.05.2019 р. введено в дію новий *Закон про ЖКП*, який такого обов'язку вже не передбачає. **Однак** відповідно до ч. 1 ст. 15 *Закону про ціни і ціноутворення* ОМС, які встановили державні регульовані ціни на товари в розмірі, нижчому від економічно обґрунтованого розміру, **зобов'язані** відшкодувати суб'єктам гос-

8
Закон України «Про житлово-комунальні послуги» від 24.06.2004 р. № 1875-IV (втратив чинність).

9
Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI.

10
Закон України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» від 15.12.2020 р. № 1082-IX.

11
Закон України «Про заходи, спрямовані на врегулювання заборгованості теплопостачальних та теплогенеруючих організацій та підприємств централізованого водопостачання і водовідведення» від 03.11.2016 р. № 1730-VIII.

12
Закон України «Про Державний бюджет України на 2022 рік» від 02.12.2021 р. № 1928-IX.

13
Постанова КМУ «Про затвердження Порядку та умов надання у 2022 році субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на компенсацію різниці в тарифах на теплову енергію, послуги з постачання теплової енергії та постачання гарячої води <...>» від 20.12.2022 р. № 1403.

14
Порядок виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану, затверджений постановою КМУ від 09.06.2021 р. № 590.

подарювання різницю між такими розмірами за рахунок коштів відповідних бюджетів. При цьому згідно з п. 2 ч. 1 ст. 15 Закону про ціни і ціноутворення установа ОМС державних регульованих цін на товари в розмірі, нижчому від економічно обґрунтованого розміру, **без визначення джерел для відшкодування різниці** між такими розмірами за рахунок коштів відповідних бюджетів **не допускається і може бути оскаржено в судовому порядку**.

Між тим, як ми вже зазначили вище, підтримку в цьому питанні подекуди надає і держава. Так, **Законом про держбюджет-2021** Мінрегіону було передбачено видатки за бюджетною програмою за КПКВК 2761380 «Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на погашення заборгованості з різниці в тарифах, що підлягає урегулюванню згідно із **Законом № 1730**».

А от **Законом про держбюджет-2022** видатки на відшкодування різниці в тарифах не передбачалось. Натомість у 2022 році, за інформацією МФУ, наданою в листі від 12.01.2022 р. № 05110-14-6/892, з метою фінансової підтримки підприємств теплопостачання та сталого проходження опалювального сезону було передбачено спрямування у 2022 році до місцевих бюджетів тергромад (крім бюджету міста Києва) додатково 4% податку на доходи фізичних осіб. Та вже в серпні така субвенція була передбачена новою ст. 11¹ Закону про держбюджет-2022.

У 2023 році субвенції на такі цілі **поки що не передбачено**.

Якщо ж ідеться про відшкодування різниці в тарифах за рахунок державної субвенції, то отримання її місцевим бюджетом і порядок використання та оплати за багатостороннім договором передбачається окремою постановою КМУ (у 2022 році це **постанова № 1403**).

Якщо ідеться про кошти місцевих бюджетів, то тут місцеві ради мають ухвалювати власні рішення. Розглянемо, як це відбувається.

Програма, код ТПКВКМБ та КЕКВ Відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 7 БКУ та ст. 61 Закону про МСОМС мають право **самостійно** визначати напрями використання бюджетних коштів відповідно до законодавства.

Згідно з нормами ст. 91 БКУ в місцевих бюджетах можуть передбачатися видатки на фінансування інших програм, пов'язаних з виконанням власних повноважень, затверджених ВР АР Крим, відповідною місцевою радою згідно із законом.

Враховуючи зазначене, відшкодування ОМС різниці в тарифах на ЖКП **має здійсню-**

ватись за рахунок коштів місцевого бюджету за умови прийняття відповідної програми, яка має бути обов'язково.

Розрахунок заборгованості з різниці в тарифах на виробництво, транспортування та постачання теплової енергії, на теплову енергію, послуги з централізованого опалення та централізованого постачання гарячої води, послуги з постачання теплової енергії та постачання гарячої води (у тому числі в разі заміни сторони в зобов'язанні та/або в разі правонаступництва) визначається без урахування податку на додану вартість відповідно до п. 4 Методики № 977:

- **протягом воєнного стану** — за календарний квартал (станом на перше число місяця, наступного за звітним кварталом);
- **після припинення або скасування воєнного стану** — за шість місяців після припинення або скасування воєнного стану (станом на 1 число сьомого місяця після місяця, в якому воєнний стан буде припинено або скасовано).

Планувати такі видатки МФУ в листі від 01.02.2022 р. № 47030-09/102-ЗП/91 пропонує за відповідним кодом **ТПКВКМБ 6071** «Відшкодування різниці між розміром ціни (тарифу) на житлово-комунальні послуги, що затверджувалися або погоджувалися рішенням місцевого органу виконавчої влади та органу місцевого самоврядування, та розміром економічно обґрунтованих витрат на їх виробництво (надання)». А **КЕКВ** у даному випадку застосовуватиметься — **2610** «Субсидії та поточні трансферти підприємствам (установам, організаціям)».

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ! На період воєнного стану встановлено порядок здійснення органами ДКСУ **черговості видатків** з урахуванням ресурсної забезпеченості єдиного казначейського рахунку. Його визначено п. 19 Порядку № 590¹⁴. Згідно з цією нормою видатки на виплату різниці в тарифах на послуги тепло-, водопостачання (водовідведення) віднесено **до другої черги**.

Кошти перераховуються головним розпорядником **на рахунки, що відкрито суб'єктами господарювання в територіальних органах ДКСУ** у встановленому порядку і використовуються відповідно до планів використання бюджетних коштів.

Закупівлі чи ні? Нагадаємо, що з 19.10.2022 р. закупівельна спільнота

¹⁵ Особливості здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування, затверджені постановою КМУ від 12.10.2022 р. № 1178.

¹⁶ Закон України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 р. № 922-VIII.

працює за новим документом — *Особливості № 1178*¹⁵. Пунктом 3 *Особливостей № 1178* встановлено обов'язок для всіх категорій замовників, що зобов'язані здійснювати публічні закупівлі відповідно до *Закону № 922*, проводити закупівлі відповідно до *Закону* з урахуванням цих *Особливостей*. Терміни в *Особливостях № 1178* вживаються у визначенні *Закону № 922*.

Відповідно до п. 25 ч. 1 *Закону № 922*¹⁶ публічна закупівля — це **придбання** замовником товарів, робіт і послуг у порядку, встановленому цим *Законом*.

Як ми з'ясували, відшкодування різниці в тарифах — це зобов'язання ОМС, що виникає внаслідок затвердження виконавцю (нада-

вачу) ЖКП тарифів нижче економічно обґрунтованого рівня. Воно не має на меті придбання товарів, робіт чи послуг та не передбачає укладання відповідного договору.

За роз'ясненнями Мінекономіки, наданими в листі від 03.09.2020 р. № 3304-04/54160-06 (див. газету «Бухгалтерія: бюджет», № 35/2020, с. 11), на видатки, що **здійснюються** замовником **саме як відшкодування** (компенсація) витрат **чи не передбачають укладання договору** про закупівлю, норми *Закону № 922*, а також нормативно-правових актів, розроблених на його виконання, **не поширюються**. До річного плану закупівель такі видатки **не включаються**.

Б

✍ ПДВ



ПОДАТКОВА НАКЛАДНА ЗА ЩОДЕННИМ ПІДСУМКОМ ОПЕРАЦІЙ: ЯКЩО СУМА ПОВЕРНЕНЬ ПЕРЕВИЩУЄ СУМУ ДЕННИХ ПРОДАЖІВ

Євгенія Волох,

консультант газети «Бухгалтерія: бюджет»



Установа — платник ПДВ здійснює реалізацію товарів кінцевим споживачам — неплатникам ПДВ та складає податкові накладні за щоденним підсумком операцій. Інколи покупці повертають раніше придбаний товар. Як скласти «підсумкову» податкову накладну, якщо за день сума коштів, видана покупцям за повернений товар, перевищує суму надходжень від покупців за придбаний товар?

¹ Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI.

Передусім нагадаємо, що загалом на кожну операцію з постачання, що є об'єктом оподаткування ПДВ, установа — платник ПДВ має скласти окрему податкову накладну (далі — ПН). Водночас ПКУ¹ містить винятки, коли платники ПДВ можуть полегшити собі життя і складати одну ПН на кілька операцій. Так, абз. 6–9 п. 201.4 ПКУ дозволяють платникам ПДВ **скласти одну загальну ПН у таких випадках:**

1) **здійснення постачання товарів/послуг за готівку кінцевому споживачеві** (який не є платником податку), **розрахунки за які проводяться через касу, РРО або через банківську установу чи платіжний пристрій** (безпосередньо на поточний рахунок постачальника);

2) **виписування транспортних квитків, готельних рахунків або рахунків, що виставляються платнику податку за послуги зв'язку, інші послуги, вартість яких визначається за показниками приладів обліку, що містять загальну суму платежу, суму податку й податковий номер постачальника (продавця), окрім тих, форма яких встановлена міжнародними стандартами;**

3) **надання платнику податку касових чеків, що містять суму поставлених товарів/послуг, загальну суму нарахованого податку (з визначенням фіскального та податкового номерів постачальника).**

І якщо друга та третя підстави не надто часто мають місце в житті бюджетної установи, то перша підійде багатьом. Головне тут — про-

аналізувати, від кого (кінцевий споживач чи ні) та у якій формі (за готівку чи ні) ви отримуєте оплату. Ще раз звернемо вашу увагу: якщо фізособа розраховується з вами через касу банку в цілях складання ПН за щоденним підсумком операцій, це вважається готівковим розрахунком. Так, наприклад, узагальнюють, зокрема, такі операції:

- отримання батьківської плати за харчування дітей у закладах освіти;
- отримання оплати за проживання учнів або студентів у гуртожитках;
- отримання оплати за участь у спортивних гуртках тощо.

При цьому на такі операції, що включені в ПН за щоденним підсумком операцій, не складають окремі ПН.

Принцип складання ПН за щоденним підсумком операцій передбачає, що в ній мають знайти відображення усі операції з постачання товарів/послуг кінцевим споживачам, які здійснювалися продавцем за день і за якими в нього виникають податкові зобов'язання (далі — ПЗ) з ПДВ. Тобто загальний обсяг постачання та загальна сума ПДВ, вказані у ПН, мають відповідати загальному обсягу та загальній сумі ПДВ у надрукованих за день чеках, а в разі застосування РРО дорівнювати фактичній сумі виторгу та сумі ПДВ, відображеним у Z-звіті. Детальніше див. у матеріалі «Накладна за щоденним підсумком: коли можна узагальнювати?» / «Бухгалтерія: бюджет», № 22/2019, с. 15.

Зауважимо, що складання підсумкових ПН є правом (!), а не обов'язком продавця. Тож в окремих ситуаціях цілком прийнятно скласти «звичайну» ПН. Відповідно, якщо до прочитання цього матеріалу ви склали «звичайні» ПН на кожного покупця, то помилки також не було. Але якщо ви все ж таки користувались можливістю скласти ПН за щоденними підсумками, а потім покупець повертає товар, то в пригоді стануть такі рекомендації.

Варіант 1. Покупець повертає товар у день його придбання. У такому разі контролери дозволяють скласти підсумкову ПН на фактичний обсяг постачання товару за день, тобто вже з урахуванням його повернення, але за умови, що гроші за цей товар також були повернені покупцеві в цей же день. Так, у категорії 101.15 ЗІР контролери зазначали, що підсумкова ПН складається на підставі показників РРО (касових звітів), тобто до неї вноситься щоденний підсумок обсягів проданих товарів з урахуванням коштів як **отрима-**

них за продані, так і **виданих за повернені** товари. Тобто при поверненні покупцем товару **в день його продажу** повернені такому покупцю кошти з урахуванням ПДВ враховуються в щоденних загальних підсумках, які фіксуються у Z-звітах (касових звітах) та ПН, складених на підставі таких звітів. А отже, у такому разі розрахунок коригування (далі — РК) до ПН **не складається**. Для наочності розглянемо на прикладі.



Приклад 1. Установа 10.01.2023 р. реалізувала 5 одиниць товару за ціною 2040,00 грн, у тому числі ПДВ 340,00 грн. Загальна сума продажу склала 10200,00 грн, у тому числі ПДВ 1700,00 грн. У той же день покупець повернув 1 одиницю, гроші в сумі 2040,00 грн повернуті покупцеві.

У цьому випадку в ПН за щоденним підсумком операцій слід відобразити лише ту кількість товару, який було продано і не повернуто, тобто 4 одиниці на суму 8160,00 грн (у тому числі ПДВ 1360,00 грн).

Варіант 2. Покупець повертає товар на наступний день. У цьому випадку продавцю доведеться коригувати «підсумкову» ПН, складену в день постачання товару, шляхом складання РК до неї. Таку позицію займають і контролери в категорії 101.15 ЗІР. Так, за загальним правилом, визначеним п. 192.1 ПКУ, якщо після постачання товарів/послуг здійснюється будь-яка зміна суми компенсації їх вартості, зокрема перерахунок у випадку повернення товарів/послуг особі, яка їх надала, суми ПЗ постачальника та податкового кредиту (далі — ПК) отримувача підлягають відповідному коригуванню на підставі складеного та зареєстрованого в Єдиному реєстрі податкових накладних РК до ПН, складеної на таке постачання.

Водночас зменшення податкових зобов'язань (далі — ПЗ) постачальника в разі зміни суми компенсації вартості товарів/послуг, поставлених/наданих неплатникам ПДВ, дозволяється за умови:

- повернення постачальнику поставленого товару;
- надання отримувачу повної грошової компенсації їх вартості.

При цьому особливостей заповнення РК до ПН, складених за щоденним підсумком операцій, ані *Порядок* № 1307², ані ПКУ не висувають, такий РК складається за загальними правилами. Окреслимо основні моменти:

2

Порядок заповнення податкової накладної, затверджений наказом МФУ від 31.12.2015 р. № 1307.

1) якщо потрібно відобразити часткове повернення товару, тобто відкоригувати певну кількість товару в ПН, то РК заповнюється таким чином:

- одним рядком «знімається» вся кількість відповідного товару, тобто «обнуляється» рядок «підсумкової ПН», який підлягає коригуванню;
- іншим рядком наводяться відкориговані дані.

Цьому новому рядку присвоюється порядковий номер (графі 1.2 розд. Б ПН), якого не було в ПН, яка коригується. Причину коригування (графі 2.1 розд. Б ПН) вказуємо — 102 «Зміна кількості»;

2) якщо товар повертається повністю — у такому разі одним рядком «обнуляються»

відповідний рядок підсумкової ПН, причиною коригування вказується — 103 «Повернення товару або авансових платежів».



Приклад 2. Умови такі самі, як у прикладі 1, але покупець повернув 1 одиницю товару 11.01.2023 р. (тобто наступного дня після придбання), гроші в сумі 2040,00 грн повернуті покупцеві також 11.01.2023 р.

У цьому випадку постачальник мав скласти 10.01.2023 р. «підсумкову» ПН, в якій відобразити всі 5 одиниць товару, проданих цього дня. Крім цього, 11.01.2023 р. він має скласти РК до «підсумкової» ПН від 10.01.2023 р., розділ «Б» якого слід заповнити, як наведено на рис. 1.

№ з/п	№ з/п рядка податкової накладної, що коригується або додається	Причина коригування		Опис (номенклатура) товарів/послуг продавця	Код			Одиниця виміру товару/послуги	Код	Коригування кількості		Коригування вартості		Код ставки	Код пільги	Обсяги поставлення (база оподаткування) без урахування податку на додану вартість	Сума податку на додану вартість	Код виду діяльності сільськогосподарського товаровиробника
		код причини	№ з/п групи коригування		товару згідно з УКТ ЗЕД	ознаки імпортного товару	послуги згідно з ДКПП			кількість, об'єм, обсяг (-) (+)	ціна поставлення товарів/послуг або максимальна роздрібна ціна товарів	ціна або максимальна роздрібна ціна (-) (+)	Кількість поставлення товарів/послуг					
1.1	1.2	2.1	2.2	3	4.1	4.2	4.3	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	1	102	1	назва товару	xxxx			шт.	xxxx	- 5	1700,00			20		8500,00	1700,00	
2	2	102	1	назва товару	xxxx			шт.	xxxx	4	1700,00			20		6800,00	1360,00	

Рис. 1. Приклад складання РК до ПН, складеної за щоденним підсумком операцій

Підсумуємо. Виходячи із запитання, оскільки сума повернення перевищує суму надходжень за день, робимо припущення, що в цей день покупці могли повертати як товар, придбаний у цей же день, так і товар, який був придбаний у минулі дні. У цій ситуації продавець має скласти:

1) «підсумкову» ПН на загальний обсяг проданих цього дня товарів (з урахуванням

коштів як отриманих за продані, так і виданих за повернуті товари, які були придбані покупцями **в цей день**);

2) РК до «підсумкової» ПН (або декількох «підсумкових» ПН) на суму вартості повернутих товарів, придбаних в інший день/інші дні.

Б



ЧАСТКОВИЙ ПРОСТІЙ (НА ОКРЕМІ ДНІ ЧИ ДЛЯ ОКРЕМИХ ПРАЦІВНИКІВ): ЧИ МОЖЛИВО?

Алла Головка,

експерт газети «Бухгалтерія: бюджет»



Просимо надати відповіді на такі запитання щодо запровадження простою.

1. В установі в економічному відділі працює чотири економісти. Наразі є потреба в запровадженні простою, але не в повному обсязі. Тому прийнято рішення, що два працівники підуть на простій на тижень, потім вийдуть на роботу, а на простій підуть наступні два працівники. І так будуть мінятися. Чи не є це порушенням?

2. Для певних категорій працівників немає потреби у веденні повного простою, простій необхідний тільки частково — на певні дні тижня. Наприклад, з понеділка по середу — робочі дні, а з четверга по п'ятницю — простій. Чи можна так?

Чи можна? В обох випадках порушення не вбачається. Адже має місце запровадження так званого часткового простою. Далі пояснимо.

Простій — це зупинення роботи, викликане відсутністю організаційних або технічних умов, необхідних для виконання роботи, невідворотною силою або іншими обставинами. Таке визначення наведено в ст. 34 КЗпП¹.

Отже, якщо відсутні умови для виконання роботи, тобто роботодавець не може забезпечити працівника роботою, то йдеться про запровадження простою.

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ! Простій може бути запроваджено як для всієї установи, так і для окремих структурних підрозділів та працівників. Це підкреслювало Мінекономіки в листі від 06.05.2020 р. № 3512-06/28912-0712-07. Все залежить від того, наскільки може функціонувати установа в цілому або працювати її окремі структурні підрозділи чи окремі працівники, тобто від обсягу відповідної роботи. Навіть уся установа може працювати і тільки в одного працівника буде простій, якщо для нього в цей період немає роботи.

Отже, якщо обсяг роботи зменшився порівняно зі звичайними умовами, то в разі періодичного залучення працівників до роботи доцільно встановити частковий простій. Варіанти запровадження простою визначає роботодавець залежно від умов, що склалися. Це може бути, як у запитанні читача:

- простій в окремі тижні місяця, а в інші тижні — робота;
- простій в окремі дні тижня, а в інші дні — робота.

Таким чином, роботодавець забезпечить періодичну роботу працівників.

Оформлення Мінекономіки в листі від 06.05.2020 р. № 3512-06/28912-0712-07 підкреслювало, що законодавством безпосередньо не регламентовано порядок та умови запровадження простою. У колективному договорі установи визначаються взаємні зобов'язання сторін щодо регулювання виробничих, трудових, соціально-економічних відносин, зокрема, питання оплати праці, режиму роботи, тривалості робочого часу та відпочинку (ст. 13 КЗпП). Втім, певні напрацювання та роз'яснення щодо цього питання є.

Так, запровадження простою не потребує згоди працівника. Це питання вирішує роботодавець. На це вказує Держпраці в листі від 07.04.2020 р. № 25700 та Мінекономіки в листі від 15.04.2020 р. № 3501-06/25061-02.

Мінекономіки в роз'ясненнях на офіційному сайті зазначає, що в разі виникнення простою не з вини працівника доцільно оформити:

- **акт простою**, в якому зафіксувати обставини, внаслідок яких виник простій, дату виникнення простою, тощо;
- **наказ роботодавця**, який міститиме перелік структурних підрозділів, на які поширюється простій, або перелік працівників, на яких поширюється простій (у випадку, якщо простій не поширюватиметься на всю устанovu). А також дату початку та, за можливості, дату за-

¹ Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р.

кінчення простою або ж подію, з якою пов'язане закінчення простою.

Якщо простій вводиться частково для окремих працівників, у наказі про встановлення простою необхідно вказати режим їх роботи — їх залучають до роботи саме в ці дні, коли є робота, адже фактично роботодавець не може забезпечити той обсяг роботи, на який працівника прийнято за умовами трудового договору. Наприклад, «Затвердити для працівників економічного відділу з 23.01.2023 р. до 13.02.2023 р. такий режим роботи:

- *робочі дні: середа, четвер;*
- *дні простою: понеділок, вівторок, п'ятниця».*

Оплата праці Працівникам, яким введено простій частково:

- **дні простою оплачують у загальному порядку.** Нагадаємо, що **мінімальний** розмір оплати простою складає 2/3 тарифної ставки (окладу), тобто без урахування надбавок, доплат та інших виплат. Це передбачено ч. 1 ст. 113 КЗпП. Але колдоговором може бути встановлено інший порядок оплати. І КМУ в **постанові від 07.03.2022 р. № 221** також надає право керівникам бюджетних установ до припинення чи скасування воєнного стану в Україні в межах фонду зарплати, передбаченого у кошторисі, самостійно визначати розмір оплати часу простою працівників, **але не нижче** від двох третин тарифної ставки встановленого працівникові тарифного розряду (посадового окладу). На практиці поширеною є також оплата днів простою **за середнім заробітком**. У Табелі дні простою позначають літерою «П» або цифрою «23»;
- **робочі дні оплачують як звичайний робочий день.** У Табелі робочі дні позначають у верхньому рядку «В», у нижньому — «Р».

Якщо оплата простою здійснюється за середнім заробітком, то розраховувати нову середньоденну зарплату для оплати періоду простою щоразу після закінчення робочих днів (дня) **не потрібно**, тобто розрахунковий період для оплати періоду простою, який чергується із робочими днями, визначається **один раз — на початку простою**. Адже простій триває з єдиної причини — воєнний стан, і вихід на роботу в окремі дні не змінює цю причину. Тому підстав щоразу визначати новий розрахунковий період немає.



ДО ВІДОМА. Інколи частковий простій в установі не запроваджується — працівників відправляють у звичайний простій, а **за потреби викликають на декілька днів на роботу**. У результаті запроваджувати новий простій немає підстав — продовжується первинний простій. Тому дні простою, які йдуть після вимушених робочих днів, оплачують **за середнім заробітком, який був обчислений на початок простою**, і новий середній заробіток обраховувати не потрібно.

Аванс Звісно, може виникнути питання, як за умови часткового простою визначати зарплату за першу половину місяця (аванс).

На думку Мінекономіки, викладену в листі від 02.04.2021 р. № 4711-06/20380-07 (див. газету «Бухгалтерія: бюджет», 14/2022, с. 10), **оплата простоїв не з вини працівників має здійснюватися у строки, встановлені колдоговором, але не рідше двох разів на місяць**. Тобто йдеться про строки, встановлені для виплати зарплати, — два рази на місяць.

Пояснення таке. Згідно зі ст. 115 КЗпП зарплата виплачується працівникам регулярно в робочі дні в строки, встановлені колективним договором або нормативним актом роботодавця, погодженим профспілкою, але не рідше двох разів на місяць через проміжок часу, що не перевищує шістнадцяти календарних днів, та не пізніше семи днів після закінчення періоду, за який здійснюється виплата.

У свою чергу, **оплата за час простою входить до фонду оплати праці** згідно з п.п. 2.2.12 Інструкції № 5² як виплата за невідпрацьований час, тобто, по суті, є зарплатною виплатою. Отже, під час її виплати слід дотримуватися строків виплати зарплати, встановлених в установі.

А як же тоді визначитися з розміром оплати за першу половину місяця? Адже він повинен бути не меншим від оплати за фактично відпрацьований час з розрахунку тарифної ставки (посадового окладу) працівника, а в ситуації з простоем може не бути фактично відпрацьованого часу? На думку Мінекономіки, розмір такої оплати має визначитися на підставі табеля обліку робочого часу, який заповнюється за звітний місяць (з 1 по 15 число), з урахуванням умов оплати праці, встановлених працівникові на період простою.

² Інструкція зі статистики заробітної плати, затверджена наказом Держстату від 13.01.2004 р. № 5.



Приклад. В установі введено простій з 1 лютого 2022 року. Встановлено такий режим роботи:

- робочі дні — середа, четвер;
- дні простою — понеділок, вівторок, п'ятниця. Оплата простою — 2/3 окладу.

Всього в цьому місяці 20 р. дн. Оклад працівника — 5500,00 грн.

1. На період з 1 по 15 число припадає 11 р. дн. З них — 6 днів простою та 5 робочих днів.

2. Розмір зарплати за першу половину місяця складає **2475,00 грн**, з них:

- 5500,00 грн × 2 : 3 : 20 р. дн. × 6 р. дн. = 1100,00 грн — оплата за дні простою;
- 5500,00 грн : 20 р. дн. × 5 р. дн. = 1375,00 грн — оплата за робочі дні.

Б

Відпустки



ЧИ МАЄ БАТЬКО ДІТЕЙ ПРАВО НА ВІДПУСККУ «НА ДІТЕЙ», ЯКЩО ЙОГО ДРУЖИНА — ФОП?

Людмила Балла,

експерт газети «Бухгалтерія: бюджет»



Працівник прийнятий на роботу 23.01.2023 р. Він одружений і має двох дітей віком до 15 років. При цьому його дружина зареєстрована як ФОП. Чи може працівник у 2023 році взяти відпустку «на дітей»? На яку кількість днів відпустки «на дітей» він має право, адже працює не з початку року?

¹
Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р.

²
Закон України «Про відпустки» від 15.11.1996 р. № 504/96-ВР.

Відпустка «на дітей» надається щорічно тривалістю 10 к. дн. (а за наявності декількох підстав — 17 к. дн.) на підставі ст. 182¹ і ст. 186¹ КЗпП¹, а також ст. 19 Закону про відпустки².



НАГАДАЄМО. З 09.05.2021 р. право на відпустку при наявності двох і більше дітей віком до 15 років **отримав також і батько дітей** (див. газету «Зарплата та кадрова справа», № 12/2021, с. 9).

Але, якщо на відпустку «на дітей» претендує батько, **то, на думку Мінекономіки, він повинен надати підтвердження, що мати дітей такою відпусткою не скористалася.** І навпаки — якщо на відпустку претендує мати, то вона повинна підтвердити, що батько дітей такою відпусткою не скористався. Хоча законодавчі норми цього не вимагають, але на необхідності підтвердження цього факту наполягає Мінекономіки.

Мама — ФОП

На матір, що є ФОП, за умовчанням **не поширюються** норми КЗпП та Закону про відпустки. Тому така жінка не може скористатися правом на відпустку «на дітей». Тож таку відпустку **можна надати батькові** дітей.

Для порядку він може додати до заяви про відпустку копію документа, що підтверджує підприємницький статус його дружини.

Прийняття посеред року Відпустку «на дітей» **завжди надають повної тривалості:** ділити на частини чи проводити пропорційні розрахунки відповідно до відпрацьованого часу протягом календарного року не можна. Тобто, якщо батько дітей був прийнятий на роботу 23.01.2023 р. і до цієї дати у 2023 році більше ніде не працював (не скористався правом на цю відпустку за цей рік на попередньому місці роботи), то він має право на відпустку «на дітей» повної тривалості — 10 к. дн.

Б



ПСП-2023: ВІДПОВІДАЄМО НА АКТУАЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

Людмила Балла,

PhD in Economics, експерт газети «Бухгалтерія: бюджет»

Правила застосування податкової соціальної пільги (ПСП) з року в рік залишаються незмінними. Однак запитання стосовно застосування ПСП все одно виникають. Відповіді на них надамо в матеріалі.

ПСП-2023: БАЗОВІ ПРАВИЛА

? Чи застосовується ПСП під час оподаткування доходу військовим збором (ВЗ)?

Для утримання ВЗ не застосовується ПСП.

? Які розміри ПСП у 2023 році?

У 2023 році механізм надання ПСП залишається без змін. Воєнний стан не впливає на застосування ПСП. Втім, на 01.01.2023 р. розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб (ПМПО) виріс порівняно з його розміром на 01.01.2022 р., тож змінилися показники, які впливають на застосування ПСП і на її розмір (див. таблицю).

Граничний розмір доходу	Розміри ПСП
Визначається згідно з <i>n.n. 169.4.1 ПКУ</i> — ПМПО на 01.01.2023 р. × 1,4 та округлюється до найближчих 10 грн. Отже, протягом усього 2023 року граничний розмір доходу складає: <ul style="list-style-type: none"> загальний — 3760,00 грн; для ПСП «на дітей»: для одного з батьків — 3760,00 грн × кількість дітей до 18 років. Для другого з батьків — 3760,00 грн. 	<ul style="list-style-type: none"> загальна, 50 % ПМПО — 1342,00 грн. На неї можуть претендувати всі платники ПДФО; підвищена, 150 % загальної — 2013,00 грн. На неї можуть претендувати платники податку, перелічені в <i>n.n. 169.1.3 ПКУ</i>; підвищена, 200 % загальної — 2684,00 грн. На неї можуть претендувати платники податку, перелічені в <i>n.n. 169.1.4 ПКУ</i>; загальна ПСП «на дітей», 50 % ПМПО на кожну дитину — 1342,00 грн × кількість дітей до 18 років (<i>n.n. 169.1.2 ПКУ</i>); підвищена ПСП «на дітей», 150 % загальної на кожну дитину — 2013,00 грн × кількість дітей до 18 років (<i>n.n. «а» та «б» n.n. 169.1.3 ПКУ</i>)

? Як застосовувати ПСП, якщо місяць був відпрацьований не повністю?

ПСП (якщо є на неї право) завжди застосовується в повному розмірі. При цьому ПСП застосовують за весь місяць, незалежно від того, якого числа була подана заява. Також ПСП повного розміру надається в місяці, в якому працівник (*n.n. 169.3.4 ПКУ*):

- помер;
- оголошується судом померлим;
- визначається судом безвісно відсутнім;
- втрачає статус резидента;
- був прийнятий/звільнений з роботи.

? До якого доходу та за яким місцем роботи застосовується ПСП?

Місце застосування: за одним із місць роботи (*n.n. 169.2.1 ПКУ*) за вибором працівника. При цьому це не обов'язково має бути основне місце роботи. Тобто ПСП може застосовуватися за сумісництвом, однак тоді за основним місцем роботи її застосовувати не можна.

Зауважте, що в разі дистанційної роботи право на ПСП не втрачається.

? **ДО ВІДОМА.** Якщо право на ПСП має внутрішній сумісник, то з працівником укладено два трудових договори, тобто місце роботи не одне, але один роботодавець — податковий агент. Тож для цілей застосування ПСП вважається, що він отримує зарплату від одного роботодавця. Отже, з метою застосування ПСП потрібно враховувати загальний дохід за місяць в одного роботодавця (зарплата за основним місцем роботи + зарплата за внутрішнім сумісництвом). Саме такий загальний дохід порівнюємо з граничним розміром доходу, що дає право на ПСП. Тож більшість внутрішніх сумісників залишаться без ПСП.

ПСП застосовують до доходу працівника, отриманого у вигляді зарплати. Визначення зарплати наведено в *n.n. 14.1.48 ПКУ*, а структура зарплати розписана в Інструкції № 5. Причому до зарплати при утриманні ПДФО прирівнюють лікарняні, що виплачуються як за рахунок роботодавця (оплата перших 5 днів тимчасової непрацездат-

ності), так і за рахунок ПФУ (допомога по тимчасовій непрацездатності) — це впливає з положень абз. 3 п.п. 169.4.1 ПКУ. Також доплата до мінзарплати (МЗП) бере участь у порівнянні з граничним розміром доходу.



ВИНЯТОК. ПСП не застосовують до:

- незарплатних доходів, зокрема, до винагороди за **договорами цивільно-правового характеру** (далі — договори ЦПХ);
- зарплати працівника, якщо протягом звітного податкового місяця він також отримав доходи у вигляді **стипендії**, грошового або майнового (речового) забезпечення учнів, студентів, аспірантів, ординаторів, ад'юнктів, військовослужбовців, виплачувані з бюджету;
- підприємницького доходу й доходу від іншої незалежної профдіяльності. Але! Дозволено застосовувати ПСП до зарплати працівника, зареєстрованого підприємцем (якщо дотримано інші необхідні умови).



Як працівнику зафіксувати бажання про застосування ПСП до його доходу?

Бажання отримувати ПСП працівник оформляє **заявою довільної форми**. Якщо працівник має право на підвищену ПСП чи ПСП «на дітей», то до заяви він подає підтвердні документи, які перераховані в *Порядку № 1227*. Документи, які потрібно надати для отримання ПСП, також наведені в газеті «Бухгалтерія: бюджет», № 11/2022, с. 17.

ПСП починають застосовувати до зарплати працівника **з дня отримання заяви** (абз. 2 п.п. 169.2.2 ПКУ). Щороку **переписувати заяву** на застосування ПСП **не потрібно**. Водночас, якщо має місце зміна підстав для надання ПСП, така заява пишеться наново із додаванням підтвердних документів (за необхідності). На цьому наголошують і податківці в консультації в *категорії 103.08.03 ЗІР*.



ДО ВІДОМА. Якщо **заяви** на застосування ПСП **залишилися на окупованій території**, але дана установа продовжує функціонувати на території, підконтрольній Україні, то працівникам все ж варто **переписати** такі заяви. У такому разі буде наявне підтвердження бажання працівників на застосування ПСП, адже первинні заяви наразі недоступні.



Як діяти, якщо особа має право на ПСП відразу за двома підставами?

Відповідно до п.п. 169.3.1 ПКУ, якщо працівник має право на застосування ПСП з двох і більше підстав, то за-

стосовується **тільки одна ПСП** за підставою, що **передбачає її найбільший розмір**. Є **виняток** з цього правила, але він стосується конкретної ситуації: якщо працівник утримує двох і більше дітей віком до 18 років, у тому числі дитину з інвалідністю (див. на с. 29). В інших випадках підсумовувати ПСП **не можна**.



Чи може працівник самостійно відмовитися від застосування ПСП?

Так, може. Про своє рішення він повинен повідомити в заяві. Нормами ПКУ не передбачено встановлення якоїсь єдиної форми заяви, тож платник податків має право надати заяву про відмову в довільній формі (див. консультацію в *категорії 103.08.03 ЗІР*).



Чи застосовується ПСП при виплаті авансу?

Податківці проти застосування ПСП до зарплати за першу половину місяця (див. *лист ДФСУ від 28.09.2015 р. № 20527/6/99-99-17-02-01-15*). Тому при виплаті авансу працівникам сплачують ПДФО з усієї суми **без урахування ПСП**. Пільгу застосовуйте під час нарахування зарплати за підсумками місяця, коли відома вся сума доходу.



Чи є відповідальність, якщо працівником порушено порядок застосування ПСП?

Працівник самостійно несе відповідальність за порушення порядку застосування ПСП. Він зобов'язаний самостійно інформувати роботодавця про зміну свого соціального статусу, зміну місця надання пільги або інші дані, необхідні для застосування ПСП. Роботодавець же такі зміни відстежувати не зобов'язаний.

У разі якщо порядок застосування ПСП був порушений, платник податків втрачає право на застосування ПСП за усіма місцями отримання доходу, починаючи з місяця, в якому мало місце таке порушення, і закінчуючи місяцем, в якому право на застосування ПСП буде відновлено (абз. 1 п.п. 169.2.4 ПКУ).

Відповідальність за порушення порядку застосування ПСП працівником встановлено абз. 2 п.п. 169.2.4 ПКУ. Так, кожен роботодавець нараховує та утримує відповідну **суму недоплати ПДФО та штраф у розмірі 100%** суми цієї недоплати за рахунок найближчої виплати доходу такому платнику податку, а в разі, коли сума виплати недостатня, — за рахунок наступних виплат. Пеню не нараховують. На цьому наголошує і ДФСУ в *листі від 01.12.2016 р. № 26495/6/99-99-13-01-01-15 // «Зарплата та кадрова справа», № 3/2017, с. 14.*

ВПЛИВ МЗП НА ПСП



У зв'язку з нарахуванням доплати до МЗП (у 2023 році з січня по грудень до рівня 6700,00 грн),

що перевищує 3760,00 грн (граничний розмір доходу), чи є працівники, які можуть скористатися ПСП?

Право на ПСП, зокрема, можуть мати:

- один з **батьків (одиноких батьків)** при отриманні права на «дитячу» ПСП за наявності двох і більше дітей, адже граничний розмір доходу визначають кратно кількості дітей;
- особи, які працюють на умовах **неповного робочого часу**, адже їм проводять доплату до розміру МЗП пропорційно виконаній нормі праці, тому загальна сума нарахованої зарплати може бути менша 3760,00 грн;
- працівники, які **не виконали місячну норму праці** (у зв'язку з прийняттям/звільненням, хворобою, відпусткою без збереження зарплати тощо);

- працівники, які перебувають у **простої** та яким фактично нараховано виплати, у тому числі оплату простою, менше 3760,00 грн. За дні простою доплату до МЗП не рахують.



ПОРАДА. Оскільки в певних місяцях у деяких працівників, яким проводиться донарахування до МЗП, теоретично може настати право на застосування ПСП, то їм варто написати заяву на застосування ПСП (звісно, за умови, що ніде більше ПСП не застосовується). І тоді бухгалтерія матиме право зменшити базу оподаткування ПДФО на величину ПСП. Без заяви ПСП **не застосовується**.

ПСП «НА ДІТЕЙ»: ПРАВИЛА НАДАННЯ



Чи обидва батьки дітей мають право на ПСП?

Наявність дітей віком до 18 років надає право на ПСП обом батькам. **Але!** Право отримати ПСП «на дітей» має **лише один з батьків** (абз. 2 *n.n.* 169.4.1 ПКУ), другому з батьків може надаватися загальна ПСП. Документи, які потрібно надати, щоб отримати ПСП «на дітей», перераховані в газеті «Бухгалтерія: бюджет», № 11/2022, с. 17. Для ПСП «на дітей» **розмір ПСП визначається кратно кількості дітей**. Крім того, **граничний розмір доходу** одному з батьків також визначається **кратно кількості дітей**.



ЗВЕРНІТЬ УВАГУ! Якщо працівник має двох чи більше дітей до 18 років, але вони з ним **фактично не проживають**, однак він бажає отримати право на ПСП, то необхідно відповідно до *Порядку № 1227* подати документи, що підтверджують факт утримання саме ним дітей. Такими документами можуть бути: довідка органу опіки, рішення суду або нотаріально завірений договір між колишніми чоловіком та дружиною щодо здійснення батьківських прав та виконання обов'язків тим з них, хто проживає окремо від дитини, рішення суду про аліменти.



Працівниця має право на ПСП як мати двох дітей віком до 18 років. 25.01.2023 р. старшій дитині виповнюється 18 років. Чи припиняється застосування ПСП після цієї дати?

ПСП «на дітей» надають **до кінця року, в якому дитині виповнюється 18 років** (а якщо дитина померла до досягнення цього віку — до кінця року, на який припадає смерть), — *n.n.* 169.3.3 ПКУ. Якщо в січні 2023 року дитині виповнюється 18 років, **то весь 2023 рік працівниця матиме право на ПСП «на дітей»**. **Але!** Якщо заява про надання ПСП була написана після досягнення дитиною 18-річчя, але до закінчення року, в якому дитині виповнилося 18 років, то ПСП не надається (див. *лист ДПАУ від 25.02.2011 р. № 3891/6/17-0715*).



Коли працівник завчасно втрачає право на ПСП «на дітей»?

ПСП «на дітей» втрачається починаючи з податкового місяця, в якому відбулася така **подія**:

- 1) позбавлення платника податку батьківських прав;
- 2) якщо платник податків відмовляється від дитини або передає дитину на державне утримання, у тому числі до закладів для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, незалежно від того, як справляється плата за таке утримання;
- 3) якщо дитина стає курсантом на умовах її повного утримання.



Працівник утримує двох дітей віком до 18 років, один з яких має інвалідність. На яку ПСП він претендує?

Працівник має право на ПСП **за двома підставами**:

- як особа, яка має двоє дітей до 18 років (*n.n.* 169.1.2 ПКУ);
- **та** як особа, яка утримує дитину з інвалідністю (*n.n.* «б» *n.n.* 169.1.3 ПКУ).

За загальним правилом (*n.n.* 169.1.3 ПКУ), якщо працівник має право на кілька ПСП, він може обрати найбільшу. Але з цього правила є **виняток**: якщо працівник утримує двох і більше дітей, один з яких має інвалідність, ПСП, передбачені *n.n.* «б» *n.n.* 169.1.3 і *n.n.* 169.1.2 ПКУ, **підсумовуються**.

У даному випадку граничний розмір доходу для застосування ПСП становить 7520,00 грн (3760,00 грн × 2 дітей). Якщо дохід працівника не перевищує граничного розміру, то він має право на ПСП у розмірі 3355,00 грн (1342,00 грн_{на дитину без інвалідності} + 2013,00 грн_{на дитину з інвалідністю}).



Одинока мати має двох дітей віком до 18 років. На яку ПСП вона претендує?

Працівниця має право на ПСП на підставі *n.n.* «а» *n.n.* 169.1.3 ПКУ як одинока мати, яка виховує двох дітей

віком до 18 років. **Граничний розмір доходу** для застосування ПСП визначається кратно кількості дітей (3760,00 грн × 2 дітей = **7520,00 грн**). **Розмір ПСП** — 2013,00 грн × 2 дітей = **4026,00 грн**.

? **Працівниця має двох дітей віком до 18 років. Для однієї з них дитини жінка є опікуном. На який розмір ПСП вона має право?**

Одинокий опікун Уточнення «одиноким», зазначене в *п.п. «а» п.п. 169.1.3 ПКУ*, стосується всіх осіб, перелічених у *п.п. 1 п. 5 Порядку № 1227*, у тому числі опікунів та піклувальників (консультація в категорії 103.08.03 ЗІР). Тому, якщо опікун не перебуває в шлюбі, він є одиноким та претендує на ПСП за двома підставами:

- 1) як особа, яка утримує двох чи більше дітей віком до 18 років (*п.п. 169.1.2 ПКУ*);
- 2) та як одинокий опікун, який має дитину (дітей) віком до 18 років (*п.п. «а» п.п. 169.1.3 ПКУ*).

Але скористатися ПСП за обома підставами **працівниця не зможе**. Річ у тім, що відповідно до *п.п. 169.3.1 ПКУ*, якщо працівник має право на застосування ПСП з двох і більше підстав, то застосовується тільки одна ПСП за під-

ставою, що передбачає її найбільший розмір. Є виняток із цього правила, але він стосується конкретної ситуації: якщо працівник утримує двох і більше дітей віком до 18 років, у тому числі дитину з інвалідністю (тоді дозволено підсумовувати підвищену ПСП на дитину з інвалідністю і звичайну ПСП на дитину, яка не має інвалідності). В інших випадках підсумовувати ПСП не можна.

Тож у наведеному випадку потрібно зробити **вибір на користь однієї з підстав**. При цьому розміри ПСП за зазначеними підставами різні:

- 1342,00 грн × 2 дитини = 2684,00 грн — ПСП на двох дітей віком до 18 років;
- 2013,00 грн — ПСП як одинокому опікунові, який утримує одну дитину під опікою віком до 18 років.

Працівниці надається ПСП за однією обраною підставою за наявності документів, які підтверджують право на ПСП.

Опікун перебуває в шлюбі Якщо під опікою особи, яка перебуває в шлюбі, знаходиться дитина і при цьому працівниця має власну дитину, то вона має право тільки на звичайну ПСП «на дітей» кратно кількості дітей віком до 18 років (на свою дитину та на ту, що під опікою) (на підставі *п.п. 169.1.2 ПКУ*). Отже, розмір ПСП становить 1342,00 грн × 2 дитини = **2684,00 грн**.

ПСП У ДОДАТКУ 4ДФ ПОДАТКОВОГО РОЗРАХУНКУ

? **Як у додатку 4ДФ Податкового розрахунку зазначити, що до доходу працівника було застосовано ПСП?**

Ознаку ПСП зазначаємо в **графі 9** додатка 4ДФ. Ознаки ПСП наведені в **додатку 2 до Порядку № 4**:

- ознака «01» — загальна ПСП;
- ознака «02» — підвищена, 150 % загальної або підвищена ПСП «на дітей»;
- ознака «03» — підвищена, 200 % загальної;

- ознака «04» — загальна ПСП «на дітей».

Також ознаки ПСП, залежно від категорії платників податку зібрані в газеті «Бухгалтерія: бюджет», № 11/2022, с. 17.



ПАМ'ЯТАЙТЕ! Якщо працівник написав заяву на застосування ПСП, але в певному місяці ПСП застосоване не було через те, що його дохід перевищив граничну межу для застосування ПСП, то в графі 9 НЕ зазначаємо ознаку ПСП, адже вона застосована не була.

ПРИКЛАДИ

Приклад 1 (зарплата + доплата до МЗП = 6700,00).

У січні 2023 року за повністю відпрацьований місяць бухгалтеру нараховують 6700,00 грн, з яких:

- посадовий оклад — 5005,00 грн;
- надбавка за складність, напруженість у роботі — 1001,00 грн;
- доплата до МЗП — 694,00 грн (6700,00 грн – (5005,00 грн + 1001,00 грн)).

Загальний дохід у вигляді зарплати за січень 2023 року становить 6700,00 грн (5005,00 грн + 1001,00 грн + 694,00 грн). Це перевищує граничний розмір доходу (3760,00 грн). Тому працівник **не має права** на ПСП у такому місяці.

Розраховуємо суму, що підлягає утриманню із зарплати **1**:

- ПДФО: 6700,00 грн × 18 % = 1206,00 грн;
- ВЗ: 6700,00 грн × 1,5 % = 100,50 грн.

Визначаємо суму зарплати до виплати: 6700,00 грн – 1206,00 грн – 100,50 грн = 5393,50 грн.



Приклад 2 (зарплата + доплата до МЗП + доплата 10% > 6700,00). У січні 2023 року за повністю відпрацьований місяць прибиральнику службових приміщень нараховали:

- посадовий оклад — 2893,00 грн;
- доплату до МЗП — 3807,00 грн (6700,00 грн – 2893,00 грн);

1 У цьому матеріалі для спрощення прикладів не показуємо нарахування ЄСВ.


- доплату за використання в роботі дезінфікуючих засобів, за прибирання туалетів — 289,30 грн (10% посадового окладу).

Загальний дохід у вигляді зарплати за січень 2023 року становить 6989,30 грн (2893,00 грн + 3807,00 грн + 289,30 грн), що перевищує граничний розмір доходу (3760,00 грн), тож права на ПСП у такому місяці **немає**.

Розраховуємо суму, що підлягає утриманню:

- ПДФО: 6989,30 грн × 18% = 1258,07 грн;
- ВЗ: 6989,30 грн × 1,5% = 104,84 грн.

Визначаємо суму зарплати до виплати: 6989,30 грн – 1258,07 грн – 104,84 грн = 5626,39 грн.

 **Приклад 3 (неповна зайнятість).** Офісний службовець працює на умовах неповного робочого часу (зайнятість 0,5 ставки) у закладі фахової передвищої освіти. Заяву про застосування ПСП на підставі п.п. 169.1.1 ПКУ працівник написав у 2015 році. Зарплата за січень 2023 року включає:


- посадовий оклад — 1967,00 грн (3934,00 грн × 0,5^{зайнятість});
- доплату до МЗП — 1383,00 грн (6700,00 грн × 0,5^{зайнятість} – 1967,00 грн).

Фактична зарплата працівника в січні 2023 року — 3350,00 грн (1967,00 грн + 1383,00 грн), яка не перевищує граничного розміру доходу, що надає право на ПСП (3760,00 грн). Отже, працівник **має право** на загальну ПСП у розмірі 1342,00 грн.

Розраховуємо суму, що підлягає утриманню:

- ПДФО: (3350,00 грн – 1342,00 грн_{ПСП}) × 18% = 361,44 грн;
- ВЗ: 3350,00 грн × 1,5% = 50,25 грн.

Визначаємо суму зарплати до виплати: 3350,00 грн – 361,44 грн – 50,25 грн = 2938,31 грн.

 **Приклад 4 (зарплата + лікарняні < 3760,00).** Діловод закладу освіти працює на умовах неповного робочого часу (зайнятість 0,5 ставки, оклад — 1837,00 грн), з 2 по 20 січня 2023 року перебував на лікарняному. Загальна кількість робочих днів у січні 2023 року згідно з нормою часу — 22, фактично відпрацьовано — 7. Заяву про застосування ПСП на підставі п.п. 169.1.1 ПКУ працівник написав у 2019 році. У січні 2023 року працівникові нараховано:

- зарплату за відпрацьований час — 584,50 грн (1837,00 грн : 22 р. дн. × 7 р. дн.);
- лікарняні — 1043,49 грн;


- доплату до МЗП — 481,41 грн (6700,00 грн × 0,5 ставки: 22_{норм. ч.} × 7_{відпр. дн.} – 584,50 грн).

Оскільки в січні частина місяця не відпрацьована внаслідок хвороби, то розмір донарахування до МЗП обчислюється пропорційно відпрацьованому часу. Сума лікарняних не враховується при розрахунку доплати до МЗП.

Фактична зарплата працівника в січні 2023 року становить 2109,40 грн (584,50 грн + 1043,49 грн + 481,41 грн), що не перевищує граничного розміру доходу (3760,00 грн), тому до неї **застосовуємо** ПСП. Розраховуємо суму, що підлягає утриманню:

- ПДФО: (2109,40 грн_{факт. дохід} – 1342,00 грн_{ПСП}) × 18% = 138,13 грн;
- ВЗ: 2109,40 грн × 1,5% = 31,64 грн.

Визначаємо суму зарплати до виплати: 2109,40 грн – 138,13 грн – 31,64 грн = 1939,63 грн.

 **Приклад 5 (зарплата + винагорода за договором ЦПХ).** Лаборант закладу професійної (професійно-технічної) освіти працює на умовах неповного робочого часу (зайнятість 0,25 ставки). Заяву про застосування ПСП на підставі п.п. 169.1.1 ПКУ він подав у 2018 році. Зарплата за січень 2023 року включає:

- посадовий оклад — 918,50 грн (3674,00 грн × 0,25^{зайнятість});
- доплату до МЗП — 756,50 грн (6700,00 грн × 0,25^{зайнятість} – 918,50 грн).

Крім того, цей працівник як звичайна фізична особа уклав із закладом освіти договір ЦПХ про виконання робіт. Винагороду в січні 2023 року нараховано в сумі 3000,00 грн. Сума винагороди за договором ЦПХ не враховується при розрахунку МЗП.

Зарплата працівника в розмірі 1675,00 грн (918,50 грн + 756,50 грн) не перевищує граничного розміру доходу, що надає право на ПСП (3760,00 грн).


Розраховуємо суму, що підлягає утриманню:

- ПДФО із зарплати: (1675,00 грн – 1342,00 грн_{ПСП}) × 18% = 59,94 грн;
- ПДФО з винагороди: 3000,00 грн × 18% = 540,00 грн;
- ВЗ із зарплати: 1675,00 грн × 1,5% = 25,13 грн;
- ВЗ із винагороди: 3000,00 грн × 1,5% = 45,00 грн.

Визначаємо суму зарплати до виплати: 1675,00 грн – 59,94 грн – 25,13 грн = 1589,93 грн.

Визначаємо суму винагороди до виплати: 3000,00 грн – 540,00 грн – 45,00 грн = 2415,00 грн.

СИТУАЦІЇ, ЯКІ ВИНИКАЮТЬ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ ПСП

 **Ситуація 1 (ПСП до зарплати працюючого студента).** В установі працює особа, яка є студентом денної форми навчання закладу вищої освіти. Стипендію даний студент не отримує. Чи можна


застосовувати ПСП до його зарплати за місцем роботи?

Відповідно до п.п. «г» п.п. 169.1.3 ПКУ особа, яка є учнем, студентом, аспірантом, ординатором, ад'юнктом і пара-


лельно працює та його зарплата за місяць не перевищила граничного розміру (3760,00 грн), має право на підвищену ПСП у розмірі 2013,00 грн. Підкреслимо, що розмір ПСП завжди визначається виходячи з ПМПО для працевздатних осіб, незважаючи на те, що працівник є неповнолітнім. Підставою для отримання пільги є заява платника податку та довідка із закладу освіти або наукової установи про те, що така особа НЕ отримує стипендію з бюджету (див. консультацію в категорії 103.08.03 ЗІР). У графі 9 додатка 4ДФ потрібно зазначити ознаку ПСП «02».


 **Ситуація 2 (простій та ПСП).** Чи застосовується ПСП, якщо працівник на простой?

До оплати простою можна застосовувати ПСП за наявності заяви про її застосування і якщо розмір оплати простою не перевищує граничної межі для застосування ПСП.

 **Ситуація 3 (декрет і ПСП).** Працівниця користується правом на звичайну податкову соціальну пільгу (ПСП). У січні 2023 року вона йде у відпустку у зв'язку з вагітністю та пологами. За 5 р. дн. січня їй нараховано зарплату в сумі 1595,23 грн та допомогу по вагітності та пологах у частині, що припадає на дні січня, — 5570,41 грн. Чи включається допомога по вагітності та пологах до доходу, який потрібно порівняти з граничною межею, що дає право на застосування ПСП?

Декретні не включаються до доходу, який порівнюється з граничною межею, яка дає право на застосування ПСП. Річ у тім, що з граничною межею, яка дає право на застосування ПСП, порівнюється сума нарахованого доходу у вигляді зарплати та прирівняних до неї виплат. У свою чергу, допомога по вагітності та пологах не включається до фонду оплати праці згідно з п. 3.2 Інструкції № 5. Тож декретні виплати не беруть участі в порівнянні з граничною межею із ціллю визначення права на ПСП.


 **ПАМ'ЯТАЙТЕ!** ПДФО ТА ВЗ із допомоги по вагітності та пологах не утримується. Підстава — п.п. 165.1.1 та п.п. 1.2 і п.п. 1.7 п.п. 16¹ підрозд. 10 розд. ХХ ПКУ.

 **Ситуація 4 (середній зарібок добровольця тероборони (ТРО)).** Чи застосовується ПСП до середньо-


го зарібку, який зберігається за місцем роботи добровольця ТРО?

Якщо доброволець ТРО не отримує при цьому грошове чи майнове (речове) забезпечення, то ПСП до середнього зарібку добровольця ТРО застосовується.

Зокрема, добровольці ТРО мають право на звичайну ПСП або на пільгу за іншими підставами. Наприклад, щоб скористатися правом на звичайну ПСП (у 2022 році — 1342,00 грн), граничний розмір доходу у вигляді зарплати (у тому числі, і середнього зарібку, що зберігається за працівником відповідно до ст. 119 КЗпП) не має перевищувати у 2023 році 3760,00 грн. Також захисники можуть скористатися правом на ПСП «на дітей» (п.п. 169.1.2 ПКУ).

 **Ситуація 5 (середній зарібок мобілізованого педагога).** Чи застосовується ПСП до середнього зарібку, який зберігається за місцем роботи мобілізованого педагогічного працівника?

Якщо мобілізований, контрактник або строковик отримує середній зарібок і одночасно грошове чи майнове (речове) забезпечення військовослужбовця, що виплачується з бюджету, то роботодавець під час нарахування зарібної плати такому працівнику не має права на застосування ПСП (див. роз'яснення в категорії 103.08.01 ЗІР).

 **Ситуація 6 (учасники бойових дій).** Чи застосовується підвищена ПСП як учасникам бойових дій до доходу колишніх мобілізованих, строковиків, контрактників та добровольців ТРО, що мають статус учасника бойових дій?

Відповідно до п.п. «е» п.п. 169.1.3 ПКУ учасники бойових дій на території інших країн у період після Другої світової війни, на яких поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 22.10.1993 р. № 3551-ХІІ, мають право на «підвищену» ПСП. Але! На жаль, наразі норма п.п. «е» п.п. 169.1.3 ПКУ прописана так, що колишні мобілізовані, строковики, контрактники та добровольці ТРО, що мають статус учасника бойових дій, НЕ мають права на підвищений розмір ПСП за цією підставою. Адже вони беруть участь у бойових діях на території своєї країни. Такі працівники можуть претендувати на звичайну ПСП на підставі п.п. 169.1.1 ПКУ або на ПСП за іншими підставами.

ВИКОРИСТАНІ ДОКУМЕНТИ

- КЗпП — Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р.
- ПКУ — Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI.
- Порядок № 4 — Порядок заповнення та подання податковими агентами Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків — фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску, затверджений наказом МФУ від 13.01.2015 р. № 4.

Порядок № 1227 — Порядок подання документів для застосування податкової соціальної пільги, затверджений постановою КМУ від 29.12.2010 р. № 1227.

Інструкція № 5 — Інструкція зі статистики зарібної плати, затверджена наказом Держстату від 13.01.2004 р. № 5.